

Fredagen den 31 maj

Kl. 19.30

---

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

Förhandlingarna leddes till en början av fru tredje vice talmannen.

§ 1 Den ekonomiska politiken, m. m. (forts.)

Fortsattes överläggningen angående finansutskottets betänkande nr 25 samt skatteutskottets betänkanden nr 40 och 41.

Herr OLSSON i Järvsö (c):

Fru talman! Det är närmast i anledning av skatteutskottets betänkande nr 40 med förslag till lag om särskild arbetsmiljöfond som jag vill framföra några synpunkter.

Som i debatten i dag har omvitnats har det under senare delen av 1973 och den gångna delen av 1974 rått en ganska kraftig konjunkturuppgång. I väsentlig del har denna sin grund i ökad efterfrågan på exportsidan, vilket även medfört stadiga prishöjningar på vissa stapelvaror. Konjunkturuppgången har medfört vinstförbättringar framför allt för exportföretagen. Det ekonomiska resultatet har inte förbättrats i samma grad inom hemmamarknadsindustrin och bland de där arbetande mindre och medelstora företagen.

I och för sig medför stora vinstskillnader mellan olika företag påfrestningar av olika slag. Höga vinster i vissa företag leder lätt till påspädning av inflationen, som i sin tur kan drabba andra företag och särskilt mindre expansiva regioner mycket hårt. De kan också innebära svårigheter att vidmakthålla en solidarisk lönepolitik.

Den skattepolitik som regeringen fört har närmast förstärkt skillnaderna mellan de vinstrika, starka företagen och de sämre lottade, ofta mindre företagen. Enligt propositionen 1974:125, som vi nu diskuterar, beräknas de extra avskrivningar som medgetts i konjunkturstimulerande syfte ha minskat bolagens skattebetalningar med omkring 1 miljard kronor. Dessa förmåner har i huvudsak gått till de redan vinstrika, expansiva företagen.

Mot bakgrund av den förbättring i vinstläget som konjunkturuppgången medfört föreslås i den nu aktuella propositionen att vissa företag skall vara skyldiga att avsätta 20 procent av sin vinst efter vissa beräkningar och villkor till särskilda arbetsmiljöfonder. Dessa fondmedel skall sedan användas för investeringar i syfte att förbättra arbetsmiljön i det egna företaget. Endast företag som redovisar en vinst på minst 100 000 kronor före bokslutsdispositioner blir skyldiga att avsätta medel till miljöfonden.

Det i propositionen framlagda förslaget kan betraktas som positivt i det syftet att en del av exportföretagens ökade vinster används för att ytterligare förbättra arbetsmiljön i dessa företag. Det kan även ha vissa

gynnsamma effekter i konjunkturstimulerande syfte.

Men förslaget har också sina brister. Man kan redan i utgångsläget konstatera att de företag som nu redovisar goda vinster i allmänhet också tidigare har haft större resurser att förbättra sin arbetsmiljö. Arbetsmiljön är i regel av naturliga skäl sämre i mindre lönsamma företag. Det föreliggande förslaget bidrar närmast till att ytterligare skärpa ojämlikheterna mellan olika företag. De anställda i mindre lönsamma företag kommer att uppleva det som negativt att vissa företag med redan goda arbetsmiljöförhållanden genom statens medverkan nu ännu mer drar ifrån.

Kritik mot förslaget i nu nämnda hänseende har förts fram från flera håll. Bl. a. har man på ledarplats i tidningen Fackföreningsrörelsen och även i andra fackförbundsorgan starkt kritiserat förslaget. Det har framhållits att propositionen nog hade blivit bättre, om det hade varit intimare kontakter med fackföreningsrörelsen innan förslaget framlades.

Det föreslagna systemet måste enligt centerns uppfattning kombineras med förbättrade möjligheter för företag, som inte på samma sätt som de stora exportföretagen gynnats av den nuvarande vinstkonjunkturen, att förbättra sin arbetsmiljö. Det bör ske genom att exportföretagens vinster i viss utsträckning fördelas om till andra företag. Skyldigheten att avsätta medel till arbetsmiljöfonder bör kombineras med ett avgiftssystem, som i sin tur gör det möjligt att lämna bidrag till mindre företag och till andra, inte vinstgivande företag för personalsociala och arbetsmiljöfrämjande åtgärder.

Det förslag som centern har lagt i sin motion nr 1848 söker till en del eliminera de brister i propositionen som jag här har påtalat. Enligt centerns mening bör skyldigheten för vissa företag att betala in del av sin vinst under 1974 till arbetsmiljöfond, enligt de villkor som ställs i propositionen, begränsas till 15 procent av årsvinsten. Men härutöver bör samma företag vara skyldiga att betala in 5 procent av sin årsvinst som en miljöavgift till en särskild arbetsmiljöfond. Från denna fond skall bidrag kunna utgå till miljöinvesteringar i alla typer av företag oberoende av företagsform, storlek och näringsgren. Bidrag bör lämnas som viss del av investeringskostnaden. Härigenom kommer den totala investeringsvolymen att få betydligt större omfattning än vad som svarar mot bidragsbeloppet.

Denna lösning får ses som ett komplement till det beslut som riksdagen tidigare i år fattat om bidrag till företag som förbättrar sin arbetsmiljö. Det innebär en viss omfördelning och utjämning mellan de vinstgivande företagen å ena sidan och de många, bl. a. mindre och medelstora företag å andra sidan, som eljest inte skulle ha råd med miljöförbättringar. Vi tror att detta förslag ter sig bättre och rättvisare även ur löntagarnas synvinkel.

I motionen föreslås att medlen i den särskilda miljöfonden skall få användas under budgetåren 1975/76–1978/79. I övrigt skall gälla samma villkor som angivits i propositionen om miljöfonderna och deras användning. Således bör de anställda godkänna de miljöinvesteringar som planeras.

Majoriteten i skatteutskottet har avstyrkt centermotionen. Motiven är

inte en kritik i sakfrågan, man kan närmast ana att utskottsledamöterna ser positivt på centerförslaget. Men man hänvisar till ett regeringsbeslut, där arbetsmarknadsministern i förra veckan bemyndigats att tillkalla sakkunniga för att utreda frågan om stimulansåtgärder för att förbättra arbetsmiljön inom industrin. Utredningen är en följd av ett riksdagsbeslut tidigare i år i anledning av motioner från centern och folkpartiet med krav på stimulans av investeringar för den inre miljön.

Det är glädjande att denna utredning nu tillsatts för att följa upp riksdagens beslut. Men resultaten av utredningen kan i bästa fall komma först nästa år. Vad frågan gäller i dag är ju om man med de konjunkturvinster som är ett resultat av verksamheten i företagen under 1974 skall förbättra miljön endast i de företag som har dessa vinster eller om man skall medge att en del av dessa vinster även används för andra företag som har lägre vinstmöjligheter men kanske sämre arbetsmiljö.

Nämnda utredning kan, som jag ser det, inte vara ett skäl mot ett bifall till det i centermotionen lagda förslaget. Utredningen kan ju hellre kanske komma att få till uppgift att vidareutveckla det förslag som centern nu har lagt fram.

Fru talman! Med det anförda vill jag yrka bifall till reservationen I i skatteutskottets betänkande nr 40.

Herr MUNDEBO (fp):

Fru talman! Ett betydande mått av osäkerhet präglade alla ekonomiska bedömningar i början av detta år. Huvudorsaker till det var den osäkra internationella konjunkturutvecklingen, de kraftigt stigande oljepriserna och den oklara försörjningssituationen samt de effekter dessa faktorer kunde få på tillväxt, sysselsättning och priser.

Det finns inslag av osäkerhet också i dagens ekonomi. Hur kommer tillväxten att bli under detta år? Hur kommer priserna att stiga? Hur mycket kommer hushållskonsumtionen att öka? Hur kommer sysselsättningen att utvecklas, framför allt mot slutet av året och början av nästa år?

På några punkter ter sig problemen i dag mindre än vad de gjorde vid detta års början. Vi bör få en hygglig tillväxt och därmed resurser för fortsatt reformarbete. Vi har en bättre situation på arbetsmarknaden. Det finns visserligen många arbetslösa, men efterfrågan på arbetskraft är ändå hög. På några punkter är problemen fortfarande betydande och framtidsperspektiven oroande. Det gäller framför allt den starka inflationen med prishöjningar som är större än någon gång tidigare sedan början av 1950-talet.

När vi om några timmar slutar vårriksdagen är det alltså i en situation då det ekonomiska läget ter sig ljusare än då vi började för knappt fem månader sedan. Men vi har ändå många och besvärliga problem, och en kraftfull ekonomisk politik är i dag minst lika nödvändig som då. På några punkter har vi fått en bättre grundval för en kraftfull och socialt ansvarsmedveten politik genom de beslut som fattats under vårriksdagen och genom den överenskommelse mellan regeringen och folkpartiet som blev resultatet av överläggningarna mellan regeringen, arbetsmarknadens organisationer och de politiska partierna.

För det första: det blir en skattereform. Det blir sänkta marginalskatter och sänkt inkomstskatt för nästan alla. Marginalskatterna sänks i vissa fall med drygt 10 procentenheter, och många får skattelättnader på över 2 000 kronor. Reglerna för bostadstilläggen till barnfamiljer och pensionärer kommer att ändras så att en inkomstökning inte kommer att medföra så stora minskningar av de sociala bidragen. Det är bra att löntagarna har fått det beskedet. Det är bra att arbetsmarknadens parter fått det beskedet som underlag för sina förhandlingar inför 1975. Det är också bra att det sagts att det är nödvändigt att justera skatteskalorna även 1976.

Med tanke på att utredningsarbetet om ett framtida skattesystem startade så sent är det kanske inte möjligt att till 1976 arbeta fram ett nytt, mera permanent skattesystem och kanske inte heller lämpligt att indexskydda det skattesystem som vi just nu har. Därför nödgas vi ännu en gång acceptera ett provisorium. Det centrala är emellertid att skattejusteringar görs, att 1975 års reform kan bevara sitt reella värde. Då kan vi inrikta oss på att få ett nytt skattesystem det därpå följande året.

För det andra: det blir en pensionsreform, och det bör kunna bli en bra reform som betyder både en sänkt och en rörlig pensionsålder. Det finns numera enighet om att pensionsåldern skall sänkas, och det finns en växande insikt om att en mera rörlig pensionsålder är väsentlig, att den kanske mest betydelsefulla delen av en pensionsreform gäller just detta och att det är den del som berör flest människor.

Folkpartiet har länge och intensivt arbetat för en sänkt och rörlig pensionsålder. Vår riktpunkt var att en sådan reform borde ha kunnat gälla fr. o. m. 1975. Pensionsålderkommittén kom emellertid fram till att detta inte var möjligt. Däremot menade kommittén att det borde vara möjligt att genomföra en sänkning av pensionsåldern fr. o. m. den 1 januari 1976. Det var med betydande tvekan som representanter för arbetsmarknadsorganisationerna biträdde den uppfattningen — så mycket kan väl få sägas från internt kommittéarbete. De tvekade, om det var möjligt att i tid genomföra de förhandlingar som skulle bli nödvändiga för att få pensionsåldersreformen att fungera.

Nu har kommitténs betänkande granskats av myndigheter och organisationer. De flesta remissinstanser har betonat två saker. 1. Det måste bli ett pensionssystem som ger större individuell valfrihet, ett pensionssystem som inte bara innebär att pensionsåldern sänks utan som också och framför allt ger större individuell valfrihet, en rörlig pensionsålder. 2. Det måste finnas god tid mellan riksdagsbeslut och ikraftträdande, så att förhandlingar kan föras om hur nuvarande regler skall anpassas till ett nytt läge. Dessa förhandlingar bör bygga inte bara på ett beslut om sänkt pensionsålder utan på ett totalt beslut om sänkt och rörlig pensionsålder. Remissinstanserna har sagt: Vi klarar inte detta till den 1 januari 1974. Vi behöver längre tid. Några säger ytterligare ett år, andra säger t. o. m. ännu längre tid.

Det är goda och sakliga skäl de redovisar för sin ståndpunkt. Vi kan beklaga deras ståndpunkt, vi som skulle vilja genomföra en pensionsåldersreform vid den tid som pensionsålderskommittén föreslog, men vi kan inte undgå att ta intryck av deras ståndpunkter. Vi kan ha en stark

politisk vilja att snabbt genomföra en pensionsreform -- och såväl viljan att reformera som viljan att betala finns inom folkpartiet -- men vi kan inte reformera snabbare än vad som är möjligt att genomföra för dem som skall hantera reformen. Därför har vi från folkpartiet sagt att vi är beredda till ett pensionsbeslut i höst om bättre villkor för dem som nu har pension och om en sänkning av pensionsåldern till 65 år, och vi är beredda till ett nytt beslut vintern/våren 1975 om större rörlighet i pensionssystemet och om att låta hela detta pensionssystem med en sänkt och rörlig pensionsålder börja gälla den 1 juli 1976.

Det betyder en förskjutning med sex månader jämfört med pensionsålderskommitténs tidsplan. Det blir en del människor som får vänta ännu en tid på en pensionsreform, och det är beklagligt. Men det betyder en förskjutning som möjliggör ett beslut om en bra pensionsreform och en pensionsreform som också kan komma att fungera i praktiken, därför att de som skall hantera den får tid till nödvändiga förberedelser. Därför bör en eventuell fortsatt pensionsdebatt inte gälla reformviljan -- den bör gälla realismen i ett tidsprogram. Jag sätter tilltro till de myndigheter och organisationer som efter en ingående remissgranskning av pensionsålderskommitténs betänkande säger att de inte kan klara av att genomföra en pensionsreform fullt så snabbt som kommittén ville. Jag gör det bl. a. därför att vi också inom kommittén tvekade, om tidsplanen var möjlig.

Det är två betydelsefulla reformer som nu kommer att genomföras: skattereformen och pensionsreformen. De betyder ca 8 miljarder kronor i ökade statsutgifter och minskade statsinkomster. Vi har genom överenskommelsen sagt att vi är beredda inom folkpartiet att finansiera de reformerna. Vi är beredda att finansiera en förbättrad social trygghet genom ökade socialförsäkringsavgifter och att i större utsträckning än hittills avgiftsfinansiera de sociala försäkringarna. Det betyder att folkpartiet går ett steg längre än vad jag själv som ledamot gjorde i utredningsarbetet kring de nämnda reformerna. Jag framhöll där att en skattereform i sig själv skulle vara en stimulansfaktor, som kunde bidra till att öka skatteunderlaget och att skattereformen därför delvis kunde vara självfinansierande. Jag avvisade kommittémajoritetens linje att höja den allmänna arbetsgivaravgiften, löneskatten.

Överenskommelsen innebär att den allmänna arbetsgivaravgiften inte kommer att höjas. Däremot kommer socialförsäkringsavgifterna att höjas -- både inom sjukförsäkringen och inom den allmänna pensioneringen. Det betyder inte, som sagts i debatten och i en av reservationerna till finansutskottets betänkande, att folkpartiet accepterat uppfattningen att alla reformer som betyder nya utgifter eller minskade inkomster skall motsvaras av beslut om andra inkomster till statskassan av exakt samma storlek. Vi menar att skattereformen är av den arten att den förbättrar de finansiella resurserna för fortsatt reformpolitik. Vi behöver sådana resurser.

Men vi har lyssnat till remissinstansernas uppfattningar också när det gäller skattereformen. Då löntagarorganisationerna säger att reformerna bör finansieras, då de säger att de kommer att ta hänsyn till detta vid kommande avtalsrörelser, då bör partierna beakta det i sina bedömningar om reformernas utformning och finansieringen av dem.

Fredagen den
31 maj 1974

Den ekonomiska
politiken, m. m.

Det finns de som säger att det inte är någon egentlig skillnad mellan arbetsgivaravgifter och socialförsäkringsavgifter. Det sägs i en av reservationerna till finansutskottets betänkande att det är viktigt att missvisande terminologi inte används — och sedan använder man fortsättningsvis en missvisande terminologi.

Den allmänna arbetsgivaravgiften är en form av skatt. Det är en skatt på produktionsfaktorn arbetskraft. Den kan jämföras med skatt på andra produktionsfaktorer, t. ex. energi, och det är en skatt som inom statskassan kan användas till olika ändamål: vägar, försvar, utbildning etc.

Socialförsäkringsavgifterna är ett sätt att finansiera sociala försäkringar. Det är det enda sättet inom ATP-systemet. Det är ett av sätten inom de andra försäkringarna, t. ex. folkpensioneringen och sjukförsäkringen. Socialförsäkringsavgifterna är en del av kostnaderna för arbetskraften, och det är rimligt att arbetstagarna är med och betalar en väsentlig del av de kostnaderna. Det är ingen löneskatt. Det är en del av kostnaderna för arbetskraften.

Jag skall inte närmare beröra fler av de saker som tas upp i finansutskottets betänkande eller i skatteutskottets yttrande till finansutskottet. Jag vill understryka de synpunkter som inom skatteutskottet förts fram av bl. a. herr Hörberg. Det gäller indexreglering av skatte-systemet, sparavdragets värdebeständighet och den allmänna arbetsgivaravgiftens utformning.

På en punkt är skatteutskottets yttrande kortfattat — t. o. m. mycket kortfattat! Det gäller en plan för skattesänkningar och en stegvis sänkning av marginalskatterna till högst 50 procent. Förslagen har förts fram i en moderatmotion. Skatteutskottet säger bara att utskottet i avvaktan på det slutliga ställningstagandet till 1972 års skatteutredningsförslag inte har möjlighet att ta ställning till förslaget om en sådan plan.

Det har i debatten i dag från moderathåll sagts att svenska folket lever under en alltför tung skattebelastning och att det avgörande för en familjs standard är vad som finns kvar sedan skatter och priser tagit sitt och att det strängt taget är likgiltigt om lönesumman urholkas genom för höga skatter eller genom för höga priser.

Jag delar inte det synsättet. Det är *en* sak att vara återhållsam och att pröva alla offentliga utgifter med stor omsorg och att ta till vara alla möjligheter till besparingar. *Det* bör vi göra. Det bör vi göra i större utsträckning än hittills! Men det är en *annan* sak att lova skattesänkningar och att samtidigt medverka till nya kostnadskrävande reformer; att allmänt tala om besparingar utan att klargöra för människorna vilka följder det får för deras standard och trygghet; att säga att det är likgiltigt om en lönesumma urholkas genom för höga skatter eller genom för höga priser. Jag menar att om vi ställer stora krav på samhället — på utbildning, på vård, på kommunikationer osv. — måste vi också betala för det. Det behöver inte nödvändigtvis ske i inkomstskattens form i samma omfattning som hittills, men det måste i någon form betalas. Vi kan inte lova människorna bättre standard och samtidigt sänka skatter. Jag menar också att skatterna kan användas för att förbättra människornas standard. Det kan t. ex. gälla bättre utbildning, bättre vård, bättre omsorg om barn och gamla. Ett samhälle byggt på solidaritet och på

omsorg om varandra är ett samhälle som ger oss mycket av trygghet och samhörighet, men det kostar också pengar att finansiera de uppgifter som vi gemensamt tar på oss. Det är ohederligt att säga någonting annat.

Nr 98

Fredagen den
31 maj 1974

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

Herr HAGBERG i Borlänge (vpk):

Fru talman! "Arbetsmiljöfonder löser inga problem" – "Ett provisorium" – med dessa rubriker kommenterar Metallarbetaren respektive LO-organet Fackföreningsrörelsen förslaget om inrättande av s. k. arbetsmiljöfonder. I det avseendet kan jag helt instämma i dessa båda fackliga tidskrifters kommentarer.

Enligt vad som kan utläsas ur propositionen 125 är det två saker som man åsyftar att göra någonting åt: dels de mycket höga vinster som företagen redovisat det senaste året, dels en satsning på arbetsmiljön, som är under all kritik. Problemen skall enligt finansministern och regeringen lösas genom att en arbetsmiljöfond inrättas, dit respektive företag skall avsätta en del av sin vinst för att den sedan skall kunna disponeras för arbetsmiljöåtgärder inom företaget. Utformningen av fonden är liknande de förmånliga regler som tillämpas när det gäller investeringsfonderna.

De frågor som genast inställer sig är: Kommer denna arbetsmiljöfond att begränsa företagets jättevinst, och får lönarbetarna en större del av dessa? Kommer arbetsmiljön att förbättras i någon nämnvärd utsträckning? Svaren måste bli nej. Förslaget om inrättande av arbetsmiljöfonder är lika otillräckligt för att lösa de tidigare nämnda problemen som om brandkåren skulle rycka ut för att släcka bränder utan vatten.

För att avvärja dessa besvärliga samhällsbränder, de dåliga arbetsmiljöerna och de jättehöga bolagsvinsterna, behövs helt andra åtgärder. Det räcker inte med att bara angripa verkningarna, utan man måste angripa roten till det onda.

Det måste slås fast att en verklig förbättring av arbetsmiljön inte kan åstadkommas i samarbete mellan dem som strävar efter högsta möjliga profit och lönarbetarna som kräver en säker och hälsosam arbetsmiljö. Propositionen bygger emellertid på att det finns en intressegemenskap mellan arbetsköpare och lönarbetare i arbetsmiljöfrågor. Detta tillsammans med att det i arbetarskyddslagstiftningen inte finns några preciserade regler och normer för hur en godtagbar arbetsplats skall se ut innebär att arbetsmiljöfondens verkningar på arbetsmiljön kommer att bli högst begränsade.

Därför är det bara illusioner när man försöker påstå att arbetsmiljöfonderna i nämnvärd grad kommer att förändra arbetsmiljön. I stället måste de grundläggande åtgärderna för att förbättra arbetsmiljön bli att ge de lokala fackliga organisationerna och de utsedda skyddsombuden verkliga maktbefogenheter. Den lokala fackliga organisationen måste medges rätt till förhandlingar i alla arbetsmiljöfrågor, och om inte dessa ger resultat, skall den lokala fackliga organisationen kunna tillgripa strejk.

Det gäller även att fastställa, som vi från vänsterpartiet kommunisterna har påpekat i motionen 1849, hur en arbetsplats skall se ut, vilka hygieniska gränsvärden som skall gälla, vilken arbetstakt som skall tillåtas, vilka pauser som skall läggas in i arbetet och liknande. De hygieniska gränsvärdena måste fastställas utifrån målsättningen att inga

skador skall uppstå på arbetaren under hela hans liv. Skall detta förverkligas, måste gränsvärdena sänkas över hela linjen, och på vissa områden krävs drastiska sänkningar. Gränsvärdena måste även få en sådan juridisk status att skyddsombud och andra kan vidta mätningar och sedan stoppa dessa arbetsprocesser om gränsvärdena överskrids. Regler måste också utarbetas för vilken arbetsintensitet som skall tillåtas. Utgångspunkten skall vara att ingen riskerar att slås ut ur arbetslivet på grund av att arbetstakten är för hög.

Bristen på en sådan målsättning som jag här har redogjort för är ett mycket stort hinder för att förbättra arbetsmiljön på ett avgörande sätt. När man i propositionen föreslår att en arbetsmiljöfond skall inrättas "i syfte att förbättra arbetsförhållandena för de anställda i företaget" så försöker man ge sken av att denna fond skulle fylla en sådan målsättning. Förbinds inte fonden med bestämda åtgärder på arbetsmiljöns område, med regler och normer för hur arbetsplatsen skall se ut, kommer fondens resultat att bli plus minus noll. Enligt propositionen är bakgrunden till förslaget den kraftiga vinstkonjunktur som råder. Förslaget har därför fått en nära anknytning till debatten om branschfonder. Lönarbetarna ser hur de höga vinsterna stannar i kapitalägarnas fickor. Avtalsuppgörelserna blir allt sämre medan vinsterna blir större. Detta är delvis ett resultat av den s. k. solidariska lönepolitiken. I vissa kretsar hävdas att man skall komma åt de höga bolagsvinsterna genom branschfonder. I debatten förekommer tre uppfattningar om branschfonder. För den vanlige lönarbetaren är därför debatten förvirrad.

En variant av branschfonder är att arbetarna skall bidra till att en viss del av kapitalbildningen inom företaget sker genom att en del av vinsten insättes i företaget som arbetarnas del. Någon förändring i ägar- och maktstrukturen är det alltså inte fråga om. Samma vinst- och lönsamhetskriterium skall fortsätta att gälla. Förslaget påminner om högerns ägardemokrati.

Den andra linjen ansluter sig i huvudsak till den föregående. Den innebär att företag med hög vinst skall avsätta en del av vinsten i en branschfond, som sedan skall användas för investeringar i andra företag i samma bransch, vilka inte har lika höga vinster.

Den tredje varianten har inte något stöd inom fackföreningsledningen, vilket de två andra har. Den innebär att man sprider illusionen att det skulle kunna inrättas branschfonder för att utjämna lönerna mellan olika branscher. Vinsterna i högvinstföretag skulle kunna avsättas för att användas i branscher där vinsterna inte är lika höga. De skulle där betala ökade löner. Denna linje måste i dagens samhälle betecknas som en illusion.

Branschfonder medför alltså inte någon förändring av fördelningen av företagets vinster mellan kapital och arbete. I stället är det så att arbetarna skall bidra med kapitalbildningen i företagen, medan makten ligger hos de nuvarande ägarna. Branschfonder med den utformning som det talas om i den allmänna debatten kan inte ersätta en solidarisk lönekamp och en skärpt företagsbeskattning.

Förslaget om arbetsmiljöfonder kommer inte, som jag tidigare påpekat, att på något avgörande sätt påverka arbetsmiljön eller företagets

Fredagen den
31 maj 1974

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

företagsbeskattning. Arbetsmiljöfonder och branschfonder kommer aldrig att lösa de grundläggande problemen. Arbetsmiljöns problem löser man inte i samförstånd mellan arbetare och arbetsköpare utan endast genom att ge de lokala fackföreningarna maktbefogenheter, så att de i strid med arbetsköparna kan kämpa sig till en bättre arbetsmiljö. Samhället å sin sida måste bidra till denna kamp genom att fastställa regler för arbetsintensitet och låga hygieniska gränsvärden, som från mänsklig synpunkt är godtagbara.

Fru talman! Vill man föra en arbetarpolitik, skall man i detta avseende ansluta sig till de synpunkter som jag har framfört och som återfinns i motionen 1849 av vänsterpartiet kommunisterna. Jag yrkar därför bifall till motionen 1849, som behandlas i skatteutskottets betänkande nr 40.

Herr KRISTENSON (s):

Fru talman! Tänk om alla talare i denna kammare kunde göra allting lika lätt för sig som herr Hagberg, som i sina inlägg begagnar det kommunistiska partiets slagord om allt möjligt utom beträffande vad själva saken gäller. I sitt tal om en miljövårdsfond påstår han att vi socialdemokrater inte för en offensiv lönepolitik. Tydligen har kommunisterna fört en aktiv och offensiv lönepolitik. Men varför har ni då bara ca 5 procent av väljarunderlaget i detta land? Varför har ni så otroligt litet inflytande på svensk fackföreningsrörelse? Ert parti är ju praktiskt taget uttraderat och har varit det sedan det bildades 1917. Det vore väldigt fint att få svar på dessa frågor.

Men, fru talman, det var inte av denna orsak som jag begärde ordet. Jag skall försöka koncentrera mitt inlägg och beröra några av de frågor som behandlats i skatteutskottets betänkanden. Propositionsförslaget om en miljövård fond mottas med mycket stor glädje av de anställda i de svenska företagen. En hel mängd företag uppfyller enbart lagens krav och knappt det. Under senare år har ändå hos relativt många företag växt fram insatser, som tyder på att företagen betraktar en ordentlig arbetsmiljö såsom befrämjande för företaget.

Eftersom jag något så när känner till Göteborg och Göteborgstrakten, vill jag framhålla att SKF, Volvo och Eriksberg i dag har vad vi kallar för Personalens hus. Götaverken har sitt under byggnad. Naturligtvis har företagen inte av egen fri vilja kommit fram till besluten om sådana här byggnationer, utan dessa har drivits fram i diskussionerna med fackliga företrädare rörande olika problem: Hur skall vi få personalomsättningen att minska? Hur skall vi få den personal som vi i dag saknar? Det är mot den bakgrunden som en hel del svenska företag i dag satsar på god arbetsmiljö.

Det förslag som nu föreligger betyder att avsättning till miljövårdsfond skall ske med 20 procent av vinst som uppkommer för verksamhetsåret 1974, och detta förslag ingår som en del i den reviderade finansplanen.

Skatteutskottet godkänner enhälligt detta förslag i princip. Moderaterna och centerpartiet föreslår i sina olika reservationer förändringar i vissa delar. Avsättningen till fonden skall i stort sett ske efter de riktlinjer som gäller för avsättning till investeringsfond. Förslaget i moderatreserva-

tionen, betecknad med nr 2, angående koncernbidrag och vinstutdelning innebär ett avsteg från reglerna för investeringsfonder, och reservationens tankegång bör därför inte genomföras.

Den utveckling av lönsamheten som vi känner till för åren 1972 och 1973 avseende aktiebolag, ekonomiska föreningar och banker tyder på att lönsamheten för 1974 blir ytterligare förbättrad. När nu förslaget om avsättning till arbetsmiljöfond förelagts riksdagen, har skatteutskottet accepterat denna bakgrund till förslaget. Det betyder att vi anser att konjunkturen möjliggör en konsolidering av företagen och därmed ytterligare förmögenhetsökning hos deras ägare. Av olika skäl, inte minst fördelningspolitiska, är det rätt att inte bara ägarna utan även de anställda i dessa företag får del av förmögenhetsökningen. Jag skall inte alls diskutera branschfonder och sådant som herr Hagberg gjorde.

Då har frågan uppkommit hur denna fördelning skall ske. Det är ett problem som samhällets olika beslutande organ liksom löntagarnas och arbetsgivarnas organisationer diskuterar utan att i dag veta den från olika synpunkter riktiga lösningen. Men en sak är klar: så långt det beror på våra beslut här i riksdagen skall en lugn ekonomisk samhällsutveckling främjas och inte störas. Från dessa utgångspunkter är utskottet, som jag tidigare framhållit, berett att tillstyrka propositionens förslag.

De vinstmedel som tillförs den föreslagna fonden skall användas till att förbättra arbetsmiljön för de anställda. Ingen av oss som deltar i beslutet här i kammaren eller behandlat frågan i utskottet kan i detalj anvisa hur de tillgängliga medlen bäst skall användas, men jag är övertygad om att de anställdas organisationer och företagsledningarna kommer att följa de riktlinjer som finns angivna i propositionen och utskottsbetänkandet för att i stort samförstånd erhålla bästa nytta av förslaget. De företag och organisationer som skrivit till utskottet får i utskottets betänkande en vägledning för lösningen av de problem som de har aktualiserat.

Jag vill något beröra vad som anförs i reservationen 1, alltså centerpartireservationen. Herr Olsson i Järvsö försökte argumentera för reservationen genom att påstå att det är bara exporterande företag som har en sådan vinstutveckling att de kan avsätta till en arbetsmiljöfond. Men detta, herr Olsson, är en absolut vrångbild av lönsamheten i svenska företag. De företag som exporterar har en massa underleverantörer som avsätter sina produkter till exportföretaget, och därmed har de avsättning bara på den svenska marknaden. De redovisar ju hyggliga vinster. Vi har våra skogsföretag, inte minst de som ägs av skogsbönder, vi har hela jordbrukskooperationen, med alla dess företag, som genomför fusioner och annat som tyder på att de gör stora vinster. De exporterar ingenting, men de har ändå goda vinster och kan göra avsättningar till arbetsmiljöfonden. Det är alltså inte på det sättet att det enbart är företag inom exportindustrin som gör sådana vinster att de kan avsätta pengar till arbetsmiljöfonden.

Vi är i utskottet eniga om och understryker de synpunkter som framförs i reservationen 1 och motionen 1849 att det i mindre lönsamma företag råder en dålig arbetsmiljö. Detta kan bero på olika saker, men dessa avskaffas inte genom att man följer reservanternas förslag. Problemens lösning bör anges av den beslutade utredningen som nu är

tillsatt och vars direktiv utgår från att de kostnader som uppstår för förbättring av den inre arbetsmiljön skall betalas genom kollektiva avgifter, och dessa avgifter skall också i sitt sammanhang prövas av företagsskatteutredningen.

De avvikelser från utskottsbetänkandet som i övrigt föreslås i reservationen 2 och som jag inte bemött tidigare är i stort sett enbart en fråga om vid vilket belopp man skall dra den undre gräns som skall råda för att avsättning till fonden skall vara tvingande. Det gäller alltså om gränsen skall dras vid 100 000 eller 200 000 kronor. Detta är en bedömningsfråga och majoriteten i utskottet har ansett att den föreslagna beloppsgränsen är godtagbar. Detsamma gäller också borttagandet av den övre gränsen, som föreslås i vpk-motionen. I båda fallen bör naturligtvis erfarenheter av den nya lagen erhållas innan de föreslagna beloppsgränserna ändras.

Jag skulle vilja ställa en fråga till herr Hagberg i Borlänge. Han sade att massor av företag ger oerhörda vinster. Kan herr Hagberg komma upp i talarstolen och för mig och övriga kammarledamöter räkna upp fem företag som ger så hög vinst att de kan avsätta mer än 70 miljoner kronor till arbetsmiljöfonden?

I vpk-motionen föreslås i övrigt, jag citerar från s. 7 i skatteutskottets betänkande "att vid tillämpning av lagen om avsättning till arbetsmiljöfond liksom beträffande arbetsmiljöfrågor i övrigt skall tillämpas juridiskt bindande låga hygieniska gränsvärden — — —". Men det har inte med arbetsmiljöfondens regler att göra. Vi har antagit en ny arbetarskyddslag som skall gälla, och det är i den lagens regler som dessa gränser skall införas.

I motionen föreslås vidare att arbetsmiljöinsatserna skall omfatta "den psykiska arbetsmiljön bl. a. genom fastställande av från de anställdas synpunkt godtagbara nivåer för arbetsintensiteten". Men det är väl en helt normal facklig uppgift att med företagsledningen diskutera hur hög ackordstakten skall vara, om man över huvud taget skall ha ackord eller om man skall ha timlön, någon annan form av tidlön, månadslön eller annat. Det har inte med arbetsmiljön att göra.

Sedan gjorde herr Hagberg i Borlänge ett underligt uttalande. Han sade att fonden kommer inte att påverka en förbättring av arbetsmiljön i vårt samhälle och i våra svenska företag. Det är rätt underligt. En hel miljard beräknar man att det skall avsättas. Den miljarden skall användas under en femårsperiod, från den 1 juli nästa år och framåt. Varken herr Hagberg eller jag kommer att kunna undgå att märka att en hel miljard — om medlen tas i anspråk till sista kronan — är investerad i en bättre arbetsmiljö.

Fru talman! Jag vill framhålla att de ekonomiska konsekvenserna av den föreslagna fonden inte kommer att inskränka möjligheterna till normal vinstutveckling i företagen eller till en försämring av en fortsatt god konsolidering. Jag vill sluta ungefär där jag började, nämligen med att säga att inrättandet av en arbetsmiljöfond är till glädje och nytta för de anställda.

Med det anförda, fru talman, ber jag att få yrka bifall till skatteutskottets hemställan i dess betänkande nr 40.

Herr HAGBERG i Borlänge (vpk) kort genmäle:

Fru talman! Herr Kristenson säger att jag gör det lätt för mig genom att använda mitt partis slagord, som han uttryckte det. O. K., jag kanske använde slagorden, men de är ganska träffande i samband med denna proposition.

Jag skulle vidare när det gällde arbetsmiljöfonden ha gått förbi kärnfrågan och talat om något annat. Men när man skriver regler för en fond brukar ju dessa tjäna något syfte. De två syften som jag uppfattat i propositionen är förbättring av arbetsmiljön och ett utnyttjande av de stora vinsterna. Jag och mitt parti anser att arbetsmiljöfonden i dessa sammanhang är ett slag i luften.

Herr Kristenson frågade om det inte under de kommande fem åren kommer att bli några förbättringar av arbetsmiljön genom den miljard som skall satsas. Jag vill svara att det redan i dag anslås pengar till förbättring av arbetsmiljön. Frågan är emellertid om inte utvecklingen går i ännu snabbare takt, så att det skulle behövas ännu mera pengar för detta ändamål. Jag började mitt anförande med att citera dels LO:s organ Fackföreningsrörelsen, dels Metallarbetaren. I Metallarbetaren sägs bl. a. att arbetsmiljöfonden inte löser några problem. Jag instämmer i detta. Den kanske kan något förbättra förhållandena, men för detta fordras kanske också att fondens funktion ändras. Tag t. ex. frågan om arbetarledamöterna i företagsnämnden skall ge tillåtelse till att arbetsmiljöfond tas i anspråk. Det tycker jag är felaktigt. Man bör gå direkt på den lokala fackliga rörelsen. Även LO-tidningen Fackföreningsrörelsen anser att det är fel att överlåta detta till företagsnämnden och förordar någon annan lösning.

När det gäller spärren vid 70 miljoner kronor för årlig avsättning frågar herr Kristenson mig om jag kan räkna upp fem företag, som skulle drabbas av denna spärr. Ja, det räcker att räkna upp ett nämligen Volvo. Det är väl tillräckligt allvarligt om det företaget skall undantas från procentuell avsättning. Utvecklingen kan medföra att också andra företag blir berörda.

En annan väsentlig fråga är att en åtgärd för att förbättra arbetsmiljön inte leder till något resultat, om den inte kombineras med andra reella åtgärder. Vi har i vår motion velat påvisa att man för att få en verklig förbättring av arbetsmiljön måste sätta upp bestämda normer och regler för verksamheten på arbetsplatsen. Det är en illusion att tro att det nu förcliggande förslaget kommer att leda till en verklig förbättring. Också arbetsintensiteten tillhör verkligen arbetsmiljön. Fråga arbetarna på Volvo, som har hög arbetstakt, få raster osv.! Också i de avseendena bör åtgärder i arbetsmiljöförbättrande syfte sättas in.

Herr OLSSON i Järvsö (c) kort genmäle:

Fru talman! Först ett par ord till herr Mundebo. Enligt debattordningen diskuterar vi nu skatteutskottets betänkande nr 40, men herr Mundebo berörde knappast detta utan gick tillbaka till debatten från i eftermiddags och framhöll hur svårt det är att kunna genomföra en sänkning av pensionsåldern den 1 januari 1976, såsom tidigare var planerat. Jag kan inte finna att det kommit fram något som visar att det

Fredagen den
31 maj 1974

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

skulle vara klart omöjligt att genomföra reformen vid detta datum, såsom tidigare var planerat. Det är i hög grad en fråga om att vilja, och finns viljan så finns det ju fortfarande drygt ett och ett halvt år att klara den saken på. Vi tror inom centern att det skulle vara helt möjligt att göra det.

I eftermiddags diskuterade man om det var Torsten Nilsson eller någon annan som i riksdagen först hade tagit upp frågan om sänkt pensionsålder, men det är ju ointressant i och för sig. Det väsentliga är att man dock inte, trots att förslaget väcktes på 1940-talet, sedan har genomfört det. Centern har i alla fall drivit den här frågan i tio år, och vi beklagar att det skall bli en sådan tidsnöd på slutet.

Herr Kristenson har nog råkat ut för en missuppfattning. Jag sade inte att det *bara* var exportföretagen som hade goda vinster, utan jag sade att det *framför allt* var exportföretagen och att vinstkonjunkturen inte hade varit lika hög för den hemmamarknadsproducerande industrin och de mindre företagen. Det tror jag att jag kan stå för.

Sedan sade herr Kristenson att förslaget i dag blir till stor glädje för de anställda i de svenska företagen. Ja, det blir det för de anställda i många företag, som har dessa stora vinster, men ännu flera anställda blir kanske inte så glada när de ser att det ändå inte berör dem. Alla de som är anställda i mindre lönsamma företag får ingenting med av det här förslaget.

Jag tycker att centerns förslag vore ett steg på vägen. Varför, herr Kristenson, skulle man inte kunna ta det steget nu? Det skulle ju – och här kommer jag också in på vad herr Hagberg i Borlänge har talat om – skapa förutsättningar för en förbättrad arbetsmiljö även i de många företag som inte har dessa vinster.

Situationen är alltså denna: centern föreslår att 5 procent av storföretagens vinster skall avsättas för bidrag till förbättrande av arbetsmiljön, tillgängligt för alla företag, men socialdemokraterna håller fast vid förslaget att även de här 5 procenten skall hållas kvar i de stora företagen.

Herr KRISTENSON (s) kort genmäle:

Fru talman! Det är ju bra att herr Olsson i Järvsö poängterar att han inte anser att det bara är de exporterande företagen som går med hyggliga vinster, utan att även företag som arbetar för hemmamarknaden kan göra det.

Det är klart att de anställda i mindre lönsamma företag inte blir så glada över den här arbetsmiljöfonden, säger herr Olsson. Det är möjligt, men det kan ju bero på ägaren. Det kan vara ett dåligt skött företag, det kan vara ett företag där vinsterna är utplockade tidigare. En överföring av vinstpengar till ett sådant företag höjer dess försäljningsvärde. När man väl har fått 200 000, 300 000 eller 400 000 kronor väntar man ett år, och sedan säljer man företaget för en högre summa och stoppar pengarna i egen ficka. Är herr Olsson fortfarande alldeles bergsäker på att centerreservationen är riktig – är den inte i stället dåligt genomtänkt? Men det kommer ju en utredning som skall lösa dessa problem.

Herr Hagberg i Borlänge frågar: Varför har denna lag kommit till? På

första sidan i skatteutskottets betänkande nr 40 står det:

”Arbetsmiljöfonden får efter beslut av Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts förordnande, arbetsmarknadsstyrelsen tas i anspråk för investeringar för arbetsmiljön liksom för andra investeringar, som är ägnade att förbättra förhållandena för anställda i företaget. Som exempel kan nämnas investeringar i olika skyddsanordningar eller sanitära anordningar, omklädningsrum, klubbрум, fritidslokaler m. m.”

Är inte det tillräckligt? Det är arbetarskyddslagen som skall se till, att de andra önskemål som ni tar upp i era motioner blir uppfyllda av företagen.

Det är väl riktigt som det har stått i Fackföreningsrörelsen och Metallarbetaren, att förslaget om en arbetsmiljöfond – vi hoppas att det leder till ett beslut i kammaren om en stund – inte löser några problem, men det betyder förbättringar. Jag sade ju att om fem år har 1 miljard kronor använts till förbättringar, och både herr Hagberg och jag men framför allt de anställda kommer att märka att förbättringar har skett.

I sitt första anförande sade herr Hagberg att gränsen på 70 miljoner bör avskaffas, eftersom det är så många företag som gör sådana oerhörda vinster. Jag bad honom räkna upp fem företag. Det är ju att ställa ett litet anspråk på en debattör. Han kunde nämna ett företag, nämligen Volvo. Han svarade alltså 20 procent rätt på den fråga jag ställde till honom. Det är i och för sig mer i procent än som motsvarar er andel av väljarkåren och ert inflytande i fackföreningsrörelsen. Fortsätt att gissa så pass bra i fortsättningen också, herr Hagberg!

Herr OLSSON i Järvsö (c) kort genmäle:

Fru talman! Herr Kristenson frågade om reservationen var rätt tänkt, och det vill jag svara ja på. Det är klart att det finns många skäl till att ett företag går med vinst eller med förlust, och det är klart att det kan bero på ägarens goda eller mindre goda förutsättningar att driva ett företag. Men detta kan inte vara avgörande; det problemet har vi alltid när vi diskuterar sådana här frågor. Här skall vi ju ändå få fram regler som gör det möjligt att bedöma om dessa bidrag går till rätt företag där man verkligen bör satsa för att förbättra arbetsplatsmiljön.

Herr Kristenson och jag är överens om att det är mycket angeläget att förbättra arbetsplatsmiljön i företagen, och jag förmodar att vi också är överens om att vi i första hand måste förbättra den i de företag där arbetsmiljön är dålig. Då tycker jag att det förslag som centern nu framlägger vore ett steg på vägen, och jag är förvånad över att vi inte har fått stöd från socialdemokraterna för detta förslag.

Herr HAGBERG i Borlänge (vpk) kort genmäle:

Fru talman! Det står faktiskt i propositionen att syftet med den är att förbättra förhållandena för de anställda i företagen när det gäller arbetsmiljöfrågor. I departementschefens skrivning står också att bakgrunden till förslaget är den kraftiga vinstkonjunktur som råder, särskilt i exportföretagen. Man kopplar samman förslaget med en fond för att nå en viss effekt. Vi menar att man inte får den effekten med den uppläggnings som man har, och vi pläderar för ändringar i fondens

Fredagen den
31 maj 1974

Den ekonomiska
politiken, m. m.

uppläggning, eftersom vi tror att fonden då skulle få en viss effekt.

Det grundläggande är att skapa regler och normer på arbetsplatserna när det gäller arbetsmiljön. Men det är en illusion att tro att man skall lösa frågorna med vinsterna genom att sätta dessa i fonder. Hela diskussionen om branschfonder har ju kommit till för att man med den solidariska lönepolitiken inte kan ta ut vinsterna i företagen. Jag har här redogjort för att dessa fonder inte i nämnvärd utsträckning kommer arbetarna till del. Därför behövs det en solidarisk lönekamp och en skärpt företagsbeskattning för att lösa de grundläggande problemen.

Herr Kristenson sade att jag inte kunde räkna upp mer än ett företag, och så ställde han sig – i likhet med vad som hände här före middagspausen – som läraren som frågade elever. Men då vill jag rätta läraren, som kanske bör lyssna när eleven säger någonting. Herr Kristenson sade faktiskt att de som har jättevinsterna skall alltså inte behöva avsätta 20 procent, osv. Jag sade inte att det var så fantastiskt många, men det kan bli. Eftersom jag vet att minst ett företag har sådana vinster tycker jag att det är nog för att man skall ta bort denna spärregel.

Herr KORPÅS (c):

Fru talman! När vi nu går över till en biståndspolitisk del i den finanspolitiska debatten, så får det ses mot bakgrunden av att biståndsanslagen påverkar budget- och valutabalans. Men ännu mera ser jag det som ett tecken på att den tid är över då man kunde behandla svenska framtidsfrågor utan hänsyn till nödläget hos de stora massorna bland jordens folk.

Genom att godkänna finansutskottets betänkande nr 25, som i den här delen i hög grad sammanfaller med utrikesutskottets yttrande i frågan, tar riksdagen ett avgörande steg mot att uppfylla sin egen förpliktelse från 1968. Vi står nära den dag då vi ställer medel motsvarande minst 1 procent av bruttonationalprodukten till förfogande för de fattigaste folkens överlevnad och utveckling. Det kan få den välgörande effekten för biståndsdebatten även här i riksdagen att vi mera strävar efter *bäst* än efter *mest*. Vi får tala mera om mål och innehåll i själva arbetet än om pengar.

Enigheten bakom både utrikesutskottets yttrande och finansutskottets betänkande är glädjande. Därmed kan de folk vi samarbetar med känna att de möter inte bara en svensk regering eller ett svenskt ämbetsverk utan hela det svenska folket.

Det kan sägas att finansutskottets betänkande är svårt att tyda i biståndsavsnittet. Jag uppfattar det som ett klart uttalande för att vi tidigt och med kraft skall ställa oss bakom FN:s särskilda program för de mest drabbade u-länderna. Arbetet med detta program pågår ju.

Vi befinner oss i ett läge där sätten att hjälpa kan sättas i fråga. Vi ser så litet av resultat, så litet av förbättringar. Fattigdomen blir allt större, öknarna växer, nöden kryper allt närmare. Hur skall vi kunna lindra nöden i länder som Bangladesh och samtidigt leda dem över i utveckling? Ingen kan svara på det i dag. Svaret på den frågan är mänsklighetens viktigaste. Den är så mycket svårare att besvara som vi börjar förstå att de s. k. utvecklade länderna också måste finna nya vägar för sin egen

utveckling. De kan inte längre utan vidare fungera som exempel för andra.

Vi har också en ny situation i den meningen att u-länderna inte längre nöjer sig med att vi erbjuder dem som hjälp det vi själva får över. De kommer nu och ställer krav på oss. Den extra generalförsamlingens speciella program är ett uttryck för det. Detta är på det sättet glädjande, att det visar tecken på ett växande självförtroende, och utan självförtroende kan vi inte bygga upp utveckling i något land. Aktivitet utåt stimulerar rimligen också aktivitet inåt.

Det kan emellertid få den följden att de största bidragsgivarna kan känna sig förlora inflytandet över sitt eget bistånd och då tappa intresset. För ett land som Sverige blir det då alltmera angeläget att vi inte bara stimulerar utvecklingen på egen hand i u-länderna utan att vi stimulerar till bistånd från i-länderna. Finansutskottet citerar utrikesutskottets yttrande och skriver: "Man fastslår att en svensk utfästelse på ett tidigt stadium att ge bidrag till fonden skulle kunna få stor betydelse och påverka andra i-länders agerande." Detta är viktigt. Det var också viktigt när Sverige först av alla länder gick FN:s generalsekreterare till mötes och ställde medel till förfogande för särskilda snabbinsatser för de mest drabbade länderna, och i linje med det höjer vi nu ramarna för Bangladesh, Indien, Sri Lanka, Tanzania och Guinea-Bissau.

Det kan inte nog understrykas att vårt eget bistånd också måste upplevas som meningsfullt för vårt eget folk. Studieförbunden har känt detta ansvar, då de nu tillsammans med sina medlemsorganisationer intensivt engagerar sig i studiearbete kring internationella frågor och utvecklingsarbete. Det tar tid att komma till kunskap, men desto viktigare är informationsarbetet. Med kunskap som grund kommer svenska folket att samla sig till massiv solidaritet. Man förstår, fru talman, att det för många fattiga länder i dag är en fråga om att överleva.

Herr TURESSON (m):

Fru talman! Vid 1968 års riksdag stödde dåvarande högerpartiet enhälligt beslutet om att under budgetåret 1974/75 skulle det svenska biståndsanslaget uppgå till 1 procent av bruttonationalprodukten. Inom moderata samlingspartiet anser vi alltjämt att det hade varit önskvärt att det målet kunnat uppnås. Så har nu inte blivit fallet. Detta är *en* beklaglig följd av regeringens ekonomiska politik, som inte resulterat i en ekonomisk tillväxt som givit utrymme för den angelägna höjningen av biståndsanslagen till 1 procent av bruttonationalprodukten nästa budgetår. Det ter sig i dag särskilt beklagligt att den socialdemokratiska politiken i vårt land gjort det omöjligt för Sverige att fullfölja riksdagens utfästelse gentemot u-länderna.

Det senaste halvåret har nämligen fört med sig mycket stora förändringar runtom i världen på en rad för oss alla livsviktiga områden. Det gäller fördelningen av betydelsefulla råvaror och produkter – främst olja och livsmedel – och dessas kraftigt ökade priser. Det gäller också de därav följande radikalt förändrade valutärörelserna, som allvarligt rubbar bytesbalansen inte bara för flertalet i-länder utan också och med förödande verkan för de u-länder som varken är självförsörjande med

Nr 98

Fredagen den
31 maj 1974

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

Fredagen den
31 maj 1974

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

livsmedel eller har egna oljekällor. Flera av dessa u-länder har också drabbats av de senaste årens torkkatastrofer. Allt detta gör att många av de fattigaste ländernas situation nu är desperat.

Det är från dessa utgångspunkter naturligt att utrikesutskottet i sitt yttrande till finansutskottet enhälligt uttalat, att det är angeläget att det s. k. enprocentsmålet uppnås. Finansutskottet biträder denna uppfattning och anser att det bör ske snabbt. I propositionen 100 anförs också att regeringen under alla förhållanden avser att i 1975 års statsverksproposition föreslå de anslag som erfordras för att enprocentsmålet skall uppnås budgetåret 1975/76.

Det vid Förenta nationernas extra session i förra månaden fattade beslutet om en särskild fond, avsedd för katastrof- och utvecklingshjälp, har fått Sveriges fulla stöd. Det är därför klart att vårt land skall lämna sitt bidrag till fonden när den för ändamålet tillsätta kommitté med ledamöter på 36 medlemsstater som nu organiserats har bedömt hur stor fonden behöver vara, föreslagit en bidragsskala och utformat regler för fondens verksamhet.

Storleken på det svenska bidraget till fonden vet vi alltså i dag inte något om. Sannolika skäl talar dock för att det kommer att kunna rymmas inom ramen för den ökning av det svenska biståndsanslaget till 1 procent av bruttonationalprodukten som kan förutses bli föreslagen i nästa års statsverksproposition.

Herr ULLSTEN (fp):

Fru talman! Bakgrunden till u-ländernas situation tecknades ganska utförligt i riksdagens biståndsdebatt tidigare i vår. De allmänna dragen fanns med i den beskrivningen – analfabetismen, massvälten, massarbetslösheten, den fruktansvärt höga barnadödligheten. Men debatten då tecknade också den speciellt allvarliga situation som de redan hårt drabbade u-länderna råkat in i som en följd av vinterns oljekris: En påfrestning på bytesbalansen som uppgår till en summa av minst samma storleksordning som de rika ländernas samlade biståndsinsatser; de samtidigt ökande kostnaderna för livsmedelsimporten, särskilt allvarligt i ett läge där många av länderna i Asien och Afrika drabbats av torka och felslagna skördar; de också ökande kostnaderna för importen av de livsnödvändiga kvävegödningsmedlen – och dessutom över 10 miljarder kronor i skulder till den rika världen för tidigare biståndskrediter.

Det har ofta talats om katastrof i samband med u-ländernas situation, så ofta att man är rädd för att begreppet förlorat mycket av sin innebörd. Men det kan väl knappast råda något tvivel om att vad vi nu bevittnar är en katastrof. Det handlar om miljoners människors liv, om barn med uppsvullda bukar som dör som flugor mitt framför ögonen på de fåtal hjälparbetare som den rika världen ansett sig ha råd att skicka ut, om länder som hotas av totalt ekonomiskt och socialt sammanbrott.

Ändå handlar det här bara om en katastrof ovanpå den sociala misär som alltid har rått i dessa länder, länder som alltid varit begärliga fält för de rika nationernas råvaruhunger. När det gällt att tjäna pengar på fattigvärlden, pengar som behövts för att höja välfärdsländernas redan höga standard, då har intresset för de afrikanska, asiatiska och latiname-

rikanska kontinenterna alltid varit mycket stort. Då har uppfinningsrikedomen flödat. Men när det gäller att hjälpa, att ge tillbaka litet grand av det man har tjänat på dessa länder, då är det svårigheterna som tornar upp sig.

Under de drygt tio timmar som debatten hittills pågått i kammaren har den gällt hur vi skall få reformer för omkring 10 miljarder svenska kronor att rymmas i statsbudgeten. 10 miljarder kronor för att ytterligare förbättra vår egen sociala och ekonomiska standard! Vad den här delen av debatten gäller är om vi skall anse oss ha råd att satsa omkring en tjugondel av den summan för att hjälpa människor för vilka den standard som den fattigaste hos oss åtnjuter ter sig som en orealistisk vision.

Vid den extra generalförsamling som avslutades för några veckor sedan var situationen delvis en annan än den vi vant oss vid i möten mellan fattiga och rika länders representanter. Paradoxalt nog har de fattiga i världssamhället, just när de brottas med de svåraste ekonomiska problemen de kanske någonsin haft att ta itu med, på något sätt ändå skaffat sig mera makt, större möjligheter att med kraft ställa krav på de rika länderna.

Den oljekris som fått många u-landsekonomier att bryta samman har nämligen också betytt svårigheter för industriländerna — visserligen bara på välfärdsmarginalen, men i alla fall. Oljan finns i u-länderna. Dagens oljekris kan i morgon bli en kris på andra råvaruområden. Det är nu inte alla u-länder som har viktiga råvaror att sälja. Men hotet — sett ur industriländernas synvinkel — om ett framtida bättre samarbete inom den samlade u-landsgruppen har tvingat de rika att åtminstone lyssna litet mera, kanske också att handla.

Givetvis, fru talman, måste en viktig slutsats av den här utvecklingen bli att vi kräver ett ansvar också från de oljeproducerande u-länder som fått sina importinkomster trefaldigade samtidigt som deras mindre lyckligt lottade grannar i den tredje världen fått sina inkomster halverade eller värre än så.

Självklart befriar inte det oss från ansvar. I den kompletteringsproposition vi nu diskuterar säger finansministern att han inte vill anslå de pengar som behövs för att enprocentsmålet skall nås. Det är klart att vi som länge har arbetat för det målet läste dessa formuleringar med beklagande. Men det sägs också — och det har vi tagit fasta på — att regeringen utgår från att Sverige solidariskt med andra nationer är berett att ge bidrag till den särskilda fonden för de av oljekrisen hårdast drabbade u-länderna. Därmed avser finansministern medel utöver de ordinarie biståndsanslagen. I höst skall finansministern — om så finnes påkallat, som det heter — återkomma till riksdagen med förslag till hur en sådan insats skall finansieras. I utrikesutskottet har vi med glädje tagit fasta på den utfästelse som vi menar att regeringen därmed har gjort. Att den i kompletteringspropositionen var försedd med ett ”om” var givetvis befogat, eftersom man när den skrevs inte visste om det skulle bli någon fond. Sedan dess har den extra generalförsamlingen fattat ett principbeslut om att fonden skall inrättas. Att i avvaktan på att man vet litet mer om fondens konstruktion och inriktning vänta med definitivt beslut om det svenska bidragets storlek kan också vara naturligt.

Nr 98

Fredagen den
31 maj 1974

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

Fredagen den
31 maj 1974

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

I själva verket tror jag att det väntade svenska bidraget till den särskilda fonden kan få väl så stor betydelse för u-länderna som en höjning av de ordinarie svenska biståndsanslagen. Det var också därför som vi i den motion från folkpartiet, där vi krävde att enprocentslöftet skall uppfyllas, pekade på detta speciella mål för nya svenska insatser. Jag är nämligen övertygad om att en beredvillighet från Sverige, framför allt om en utfästelse kommer på ett tidigt stadium, kan leda till att andra länder följer efter. Och därmed skulle varje svensk krona i ett sådant löfte växa i värde för u-länderna både en och flera gånger. På det sättet kan vi bidra till att öka möjligheterna för att detta angelägna projekt inte stannar vid några goda föresatser i en FN-resolution utan blir en effektiv hjälp för de drabbade länderna. Att en sådan insats, som det heter i utrikesutskottets betänkande, ligger i linje med strävandena att nå enprocentsmålet gör den dubbelt angelägen och på två sätt efterföljansvärd för andra rika länder.

Fru talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan i finansutskottets betänkande nr 25.

I detta anförande instämde herrar Wikström (fp) och Strömberg i Botkyrka (fp).

Fröken MATTSON (s):

Fru talman! År 1968 antog den svenska riksdagen ett principbeslut av innebörden att vägen till enprocentsmålet för biståndspolitik skulle tillryggaläggas på sju år och att målet skulle vara uppnått budgetåret 1974/75. Man räknade då med en anslagsökning på i genomsnitt 25 procent per år. Beroende på bl. a. prisutvecklingen har de 25-procentiga ökningarna medfört en något mindre satsning av reala resurser än man kalkylerade med 1968.

För det sista av de sju budgetåren har riksdagen redan beslutat en ökning av anslagen med 35 procent. Men för att klara riksdagens principbeslut från 1968 krävs nu att anslagen räknas upp med ytterligare ca 500 miljoner kronor. Det är, fru talman, en siffra som både dramatiskt och tankeväckande överensstämmer med antalet barn i den fattiga världen – 500 miljoner små individer – som UNICEF, FN:s barnfond, vid sitt nyss avslutade styrelsemöte i New York förklarar undantagstillstånd för, så ytterligt kritisk är deras framtid.

Deras och deras föräldrars situation sammanhänger, liksom situationen för de länder de lever i, med det faktum att u-länderna i dag har 70 procent av världens befolkning men bara 30 procent av världens inkomster. Den senaste tidens dramatiska prisstegringar på olja, konstgödsel, mat och kapitalvaror har fört många av de fattiga länderna till randen av ett ekonomiskt sammanbrott. Om de inte får snar hjälp kommer deras finansiella situation att bli ohållbar. De kommer inte att klara den import som behövs för befolkningens livsnödvändiga försörjning. Den redan stora nöden kommer att förvärras.

Det var mot denna bakgrund som FN:s generalförsamling i början av maj antog två resolutioner om att upprätta ett nytt internationellt ekonomiskt system. Sverige hälsade med tillfredsställelse att generalför-

samlingen nådde fram till detta resultat. Sverige medverkade också till ett beslut om ett speciellt program för att bistå de allra värst utsatta länderna. Detta är helt i linje med att vårt land ligger relativt väl till beträffande solidariskt bistånd till de fattiga länderna och att u-länderna visar oss en aktning som förpliktar till fortsatta insatser.

Det var därför självklart att Sverige också medverkade till detta beslut om ett speciellt program för att bistå de allra värst utsatta länderna, ett program vars första steg är åtgärder för att klara de fattigaste ländernas nödvändiga import under loppet av de kommande tolv månaderna. Generalsekreteraren har fått i uppdrag att inbjuda i-länderna och andra tänkbara bidragsgivare att senast den 15 juni i år – dryga två veckor från i dag – ge till känna sina bidrag till detta nödprogram. Generalförsamlingen beslöt vidare – också här med svenskt stöd – att inrätta en speciell fond för utvecklingsbistånd och katastrofinsatser, vilken skall börja sin verksamhet senast den 1 januari 1975 på grundval av frivilliga bidrag från i-länder och andra tänkbara givare.

Vi befinner oss för närvarande i ett kritiskt skede för det internationella samarbetet. Skall vi kunna undvika en katastrof för miljoner människor måste de rika länderna känna sitt ansvar för att ändra den nuvarande ordningen, där klyftan mellan fattiga och rika länder alltmer vidgas. Det finns många bevis för att insatser kan vända utvecklingen och ge positiva resultat. Sverige är ett av världens rikaste länder och har en stark ekonomi. Vår biståndspolitik ligger också framför de flesta andra länders. Men nu ställs nya krav där en positiv reaktion från vår sida kan ha stor betydelse. Det kan vara ytterst viktigt att Sverige på ett tidigt stadium tar på sig sin del av ansvaret och i konkreta utfästelser visar sin vilja att möta dessa nya krav på internationell solidaritet.

I kompletteringspropositionen omnämner departementschefen den då pågående generalförsamlingen i FN. Han framhåller: "Om man når fram till en lösning får Sverige vara berett att solidariskt tillsammans med andra länder göra sin insats. Regeringen kommer, om så är påkallat, att återkomma till riksdagen med förslag om finansieringen av en sådan insats."

Fru talman! I motionen 1846 har tre socialdemokrater – jag själv, Evert Svensson i Kungälv och Åke Gustavsson i Nässjö -- noterat de positiva uttalanden som görs från regeringens sida men ytterligare velat understryka vikten av att Sverige är med och driver fram gynnsammare resultat genom att snarast utfästa sig att lämna nya medel till dessa ändamål. Flera länder framhöll ju vid den senaste generalförsamlingens debatt att de var villiga till insatser -- under förutsättning att andra länder också bidrog. Vi hävdar i motionen att riksdagen redan nu skall fatta beslut om en ytterligare ökning av anslagen till utvecklingsbistånd med 500 miljoner kronor.

Bakom detta krav står faktiskt inte endast vi tre, vi som representerar socialdemokratiska partiets tre sidoorganisationer. En allt bredare opinion för internationell solidaritet i praktiskt-ekonomiskt handlande har vuxit fram också i andra partigrupper, i samfunden, ute i den fackliga och politiska arbetarrörelsen som ett naturligt led i ideologin om vår internationella solidaritet. Det är med andra ord en stor och bred opinion

Fredagen den
31 maj 1974

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

bakom de tre namnen under motionen.

Vi kan nu notera att detta socialdemokratiska krav vunnit gehör både i utrikesutskottet och i finansutskottet. Utrikesutskottets yttrande till finansutskottet i anledning av vår motion tar fasta på uttalandet i propositionen 100 i år att regeringen, när beslut om FN-insatser föreligger, kommer att återkomma med förslag om en insats, avseende de mest drabbade u-länderna. En sådan insats bör enligt utrikesutskottet vara av en sådan storleksordning att den ligger i linje med strävandena att uppnå enprocentsmålet. Också finansutskottet har i nu föreliggande betänkande förutsatt att regeringen, när en samlande lösning uppnås, fullföljer sin i propositionen anförda mening och jämväl lämnar förslag till finansieringen av Sveriges solidariska insats.

Utrikesutskottet har fastslagit att en svensk utfästelse på ett tidigt stadium att ge bidrag till fonden skulle kunna få stor betydelse och påverka andra i-länders agerande. Detta biträder finansutskottet. Ett ställningstagande om svenskt bidrag till FN-insatser bör göras på ett tidigt stadium. Detta, skriver finansutskottet, ligger i linje med strävanden att snabbt uppnå enprocentsmålet.

Både utrikesutskottet och finansutskottet har varit enhälliga i sina bedömningar. Detta kan endast tolkas så att det svenska enprocentsmålet kommer att uppfyllas. Vi motionärer drar den slutsatsen att vårt krav i detta avseende blivit tillgodosett. Jag ber därför att få yrka bifall till finansutskottets hemställan i dess betänkande nr 25. Och när, som jag hoppas, riksdagen snart kommer att besluta i enlighet med dess betänkande, innebär beslutet att riksdagen särskilt stryker under vad som står i de två utskottens skrivningar:

Ställningstagandet om svenskt bidrag till FN-insatser bör göras på ett tidigt stadium – enligt min mening i god tid före generalförsamlingens 29:e möte i höst.

Bidraget bör vara av den storleksordningen att det ligger i linje med strävandena att snabbt uppnå enprocentsmålet.

Vårt internationella ansvar förpliktar oss att föregå andra i-länder med besked om vår villighet att vara med om att upprätta en speciell fond för utvecklingsbistånd och katastrofinsatser.

Vår ställning som ett av världens rikaste länder med en stark ekonomi gör det till en plikt för oss att lämna ett bidrag som står i relation till kapaciteten och styrkan i den svenska ekonomin.

I detta anförande instämde herrar Svensson i Kungälv, Bergqvist och Sörenson, fru Johansson i Uddevalla, fru Åsbrink, fru Andersson i Kumla, fru Normark och fru Ohlin, herr Gustavsson i Nässjö, fru Ludvigsson, herr Alsén, fru Jordan, fru Bergander, fru Thorsson, fru Ström, fröken Engman och fru Theorin, herr Gustavsson i Eskilstuna samt fru Rönnung och fru Johansson i Hovmantorp (samliga s).

Herr ISRAELSSON (vpk):

Fru talman! I vpk-motionen 1845, som avgivits i anledning av propositionen 100, ingår i moment 8 ett yrkande om att anslaget till Bilateralt utvecklingsamarbete för budgetåret 1974/75 skall uppräknas

med 500 miljoner kronor, vilket skulle innebära att riksdagens principbeslut från år 1968 om att en procent av Sveriges bruttonationalprodukt skall gå till utvecklingsbistånd senast detta budgetår uppfylles. I yrkandet preciseras också hur det förhöjda biståndet skall fördelas. Fördelningen innebär att 400 miljoner kronor går till Indokina och fördelas mellan Demokratiska republiken Vietnam och befrielseörelserna i Indokina, 80 miljoner fördelas mellan befrielseörelserna i Afrika och 20 miljoner går till Chilenska folkfrontens organisationer.

I fem olika motioner, som behandlas i det nu förevarande betänkandet från finansutskottet, yrkas på att det av riksdagen år 1968 i princip beslutade enprocentmålet skall infrias vid den tidpunkt som ursprungligen bestämdes, nämligen under budgetåret 1975/76. Motionen 1845 är en av dessa. Vi vill således för vår del stå fast vid det beslut som riksdagen fattade år 1968.

Regeringen vill nu uppskjuta enprocentmålet till påföljande budgetår. Man hänvisar till att det möter svårigheter att införskaffa den inkomstförstärkning till statskassan på 500 miljoner som erfordras för att uppnå det målet nästa budgetår. Man hänvisar också till den försvagade bytes- och betalningsbalansen.

Vi menar att det senare problemet kan man komma ifrån genom en skärpt restriktivitet när det gäller tillståndsgivningen för svenska kapitalplaceringar i utlandet. Vi vill också hänvisa till att anslagsökningen under nästa budgetår till den svenska krigsmakten uppgår till 824,9 miljoner kronor. Här vill vi ha en nedtrappning av kostnaderna, samtidigt som krigsmaktens struktur förändras i riktning mot ett folkförsvär. Sker så, kan ökade resurser frigöras för utvecklingsbistånd. Ett sådant bistånd är rimligen även ett bidrag till fred i världen och medverkar således indirekt till landets säkerhet. Vi är också av den uppfattningen, att vill man göra en ansträngning att uppnå det tidigare beslutade enprocentmålet, bör det lämpligen ske under en högkonjunktur, som nu.

Vi har som parti en principiell syn på hur utvecklingsbiståndet skall inriktas som avviker från de borgerliga partiernas grundsyn och som tidigare i vissa delar också skilt sig från regeringens. På senare tid verkar det som om regeringens syn närmar sig de borgerligas samtidigt som vi håller fast vid vår tidigare grunduppfattning. Det innebär i praktiken att vi måste bli mera kritiska mot den inriktning av biståndspolitik som regeringen nu står för och som kommer till uttryck i utrikesutskottets yttrande till det betänkande från finansutskottet som vi nu debatterar.

Vänsterpartiet kommunisterna anser att det utvecklingsbistånd som Sverige lämnar måste bidra till en självständig utveckling inom det eller de länder som mottar sådant bistånd. Vi anser också att den uppnådda utvecklingseffekten skall komma de breda arbetande folkmassorna till godo samtidigt som en politisk utveckling mot ökad demokrati och socialism befordras. En sådan effekt av utvecklingsbiståndet uppnås inte i länder med reaktionära regimer där stora klasskillnader råder. En konsekvens av detta värt betraktelsesätt i fråga om utvecklingsbiståndets inriktning blir att sådant bistånd bör koncentreras till länder med progressiva regeringar, där biståndet har möjlighet att få den effekt jag nyss nämnt. Inom länder med reaktionära regimer kan det emellertid

Fredagen den
31 maj 1974

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

finnas befrielseörelser som kämpar för en avgörande förändring, och där menar vi att bistånd skall kunna utgå till sådana befrielseörelser.

I finansutskottets skrivning avfärdas vår motion nr 1845 på två och en halv rader med hänvisning till att utrikesutskottet i sitt yttrande inte anser att yrkandena i motionen är baserade på resolutionerna i FN. Då detta är huvudargumentet för avstyrkandet av motionen vill jag något kommentera detta påstående från utrikesutskottet.

Jag börjar härvid med att citera vad utrikesutskottet säger i sitt yttrande. Utrikesutskottet är inte heller mångordigt, det avfärdar motionen 1845 med drygt tre och en halv rader. Man säger längst ned på sidan 57: "Förslag till användning av eventuellt ökade anslag till utvecklingsbistånd under nästkommande budgetår innehålles även i motionen 1845. Utskottet noterar att motionens förslag inte beaktar de resolutioner som FN:s extra generalförsamling antagit och vilka Sverige stödjer."

Till detta vill jag inledningsvis säga att vi inte tolkar motionsyrkandena på detta sätt då de ställs emot de resolutioner som FN:s extra generalförsamling antog i år. Vi anser att yrkandena i motionen väsentligen går att förena med resolutionerna från FN.

Den ena FN-resolutionen, av den 2 maj 1974, är deklarationen om ett nytt internationellt ekonomiskt system med allmänna principer för de framtida relationerna mellan staterna.

Den andra är ett handlingsprogram för upprättande av det nya ekonomiska systemet. I handlingsprogrammet ingår ett särskilt program för de mest drabbade u-länderna. Man säger att detta särskilda programs effektivitet och allmänna värde blir beroende av att steg tas emot en fundamental omstrukturering av det ekonomiska systemet.

Vi kan inte inse att detta står i motsättning till den inriktning av utvecklingsbiståndet som jag nyss inledningsvis anförde. En fundamental omstrukturering av de ekonomiska relationerna mellan länderna, och då särskilt mellan länder på olika teknisk utvecklingsnivå, förutsätter enligt vår mening en konsekvent kamp mot imperialism, nykolonialism och utplundring av de fattiga ländernas naturresurser på exploatörernas villkor. En sådan kamp förs inte av regeringarna i länder med reaktionära regimer. Däremot förs just denna kamp av befrielseörelserna i olika delar av världen, och det är stöd till dessa som vi kräver i vår här aktuella motion.

Är vi då motståndare till att utvecklingsbistånd sätts in där behoven är störst? Nej, det är vi inte. Men vi anser att om flera alternativ föreligger med likartade behov, så skall biståndet sättas in i de länder där det får den för folkmajoriteten bästa effekten, och det får det i länder med progressiva regeringar eller om stödet går till befrielseörelser. Vi motsätter oss inte akut katastrofhjälp till en lidande befolkning som råkar bo i länder med reaktionära regimer, men då vill vi betona att den just skall ha formen av katastrofhjälp och ges under former som kommer den lidande befolkningen direkt till godo och inte utgör ett politiskt stöd för respektive regering.

Fru talman! Vi tycker oss ha märkt att regeringen, åtminstone i viss utsträckning, tidigare har delat de värderingar i fråga om utvecklings-

biståndets inriktning som jag här nyss redogjort för. Sålunda ökade man, om än otillräckligt, stödet till Chile under Allendes regering, och man stoppade biståndet då den nuvarande reaktionära militärjuntan kom till makten. Man har också på senare år — låt vara i alltför begränsad omfattning — beslutat sig för att stödja befrielseörelser i olika länder. Å andra sidan har regeringen hela tiden behållit sin anslutning till världsbanken och IDA, organ som stött och stöder reaktionära regimer, som nu senast juntan i Chile. Jag finner det beklagligt om regeringens biståndspolitik får en utveckling bort från tidigare inriktning mot progressiva länder och stöd till befrielseörelser. Vi håller för vår del fast vid den inriktningen, och jag yrkar, fru talman, bifall till reservationen I vid finansutskottets betänkande nr 25.

Nr 98

Fredagen den
31 maj 1974

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

Fru statsrådet SIGURDSEN:

Fru talman! Som flera talare tidigare sagt är det inte länge sedan vi här i kammaren hade en utförlig debatt om biståndspolitik — det var så sent som den 24 april. Jag skall därför inte uppehålla mig vid angelägenheten av insatser på det här området eller beskriva situationen i u-länderna. Vi fick en mycket fullödlig bild av den situationen i debatten här för ett par veckor sedan.

Jag vill ta det här tillfället i akt för att något redogöra för de beslut som fattades vid FN:s extra generalförsamling. Det handlingsprogram som då antogs fastslog att ett särskilt program för katastrofbistånd och utvecklingsbistånd skall sättas i gång för de hårdast drabbade u-länderna. De åtgärder som vidtas skall fortsätta nödvändig tid, dock minst till 1980. Första steget är generalsekreterarens räddningsaktion som tar sikte på de närmaste tolv månaderna. Bidrag till den aktionen kan ges antingen genom FN-organ eller direkt till de drabbade länderna, och generalsekreteraren vill ha ett tillkännagivande av bidragen före den 15 juni 1974. Förslag ges på lämpliga åtgärder, t. ex. varubistånd, att import av nödvändiga varor underlättas, uppskov med betalning för import, långa krediter, långsiktigt bistånd på mjuka villkor och skuldkonsolidering.

Generalsekreteraren har vädjat om bidrag till denna räddningsaktion och meddelat att han öppnat ett särskilt konto för internationella bidrag. Hittills har man inte redovisat hur eventuella bidrag skall utnyttjas. Några bidrag har inte heller influtit.

Sverige har för sin del valt att ge direkt bistånd till en del av de länder vi har samarbete med. Jag vill påpeka, som tidigare sagts, att Sverige var det första land som besvarade generalsekreterarens vädjan genom att anslå 90 miljoner kronor i direkt bistånd till den räddningsaktion som tar sikte på de närmaste 12 månaderna. Jag kan nu meddela att regeringen avser att fördela de 90 miljoner kronorna på följande sätt: 40 miljoner kronor skall gå till Tanzania, 25 miljoner till Indien, 10 miljoner till Sri Lanka, 5 miljoner plus vete till ett värde av 8 miljoner till Bangladesh samt 2 miljoner till PAIGC i Guinea-Bissau.

Generalsekreterarens ”räddningsaktion” för de närmaste månaderna skall inte förväxlas med det andra steget, den särskilda fonden, som den extra generalförsamlingen fattade principbeslut om.

Denna särskilda fond skall börja sin verksamhet senast den 1 januari

1975. Generalförsamlingen gav i uppdrag åt en särskild ad hoc-kommitté med 36 medlemsstater att ge förslag om hur denna fond skall utformas. Enighet har nyligen nåtts om hur platserna i kommittén skall fördelas mellan länder och ländergrupperingar. Gruppen västeuropeiska och andra stater har nio platser, som gått till följande länder: Förenta Staterna, Storbritannien, Frankrike, Förbundsrepubliken Tyskland, Japan, Australien, Nederländerna, Norge och Turkiet. Norden är alltså representerat av Norge. U-länderna har 24 platser. Det första sammanträdet väntas äga rum under juni månad.

Kommitténs förslag om fondens utformning och funktion skall behandlas på sommarens möte med FN:s ekonomiska och sociala råd, som i sin tur skall ge förslag till höstens generalförsamling i FN. För Sverige finns alltså möjligheter att aktivt delta i diskussionerna om fonden i ekonomiska och sociala rådet och i generalförsamlingen.

En av den nu tillsatta kommitténs viktigaste uppgifter är givetvis att definiera den särskilda fondens verksamhet i förhållande till de internationella biståndsorgan som redan finns. Bl. a. skall särskilt undersökas om det är möjligt att "göra om" FN:s kapitalfond till en särskild fond. Från regeringens sida finner vi det mycket angeläget att beslutsformerna för fonden utformas så, att u-länderna får ett förstärkt inflytande över det internationella biståndet.

Tidigare under debatten har citerats dels vad som står i kompletteringspropositionen, dels vad som står i finansutskottets betänkande och i utrikesutskottets yttrande till finansutskottet. Jag vill ändå upprepa att i kompletteringspropositionen står om FN:s extra generalförsamling:

"Om man når fram till en lösning får Sverige vara berett att solidariskt tillsammans med andra länder göra sin insats. Regeringen kommer, om så är påkallat, att återkomma till riksdagen med förslag om finansieringen av en sådan insats." Finansutskottet förutsätter ju att "när en sådan samlande lösning uppnås, regeringen fullföljer sin i propositionen anförda mening och jämväl lämnar förslag till finansieringen härav". Finansutskottet biträder vad som sägs i utrikesutskottets yttrande om att ett ställningstagande om svenskt bidrag till FN-insatser bör göras på ett tidigt stadium. Jag tror att ett utskottsbetänkande sällan har citerats så livligt och så utförligt som fallet har varit i den här debatten.

Den svenska regeringen har i dessa frågor agerat snabbt i åtskilliga sammanhang. Jag skall bara nämna det som ligger nära i tiden, nämligen insatser till Sahelområdet och till Etiopien. Vidare bad FN:s generalsekretärare om svar senast den 15 juni på sin vädjan till regeringarna, och Sverige var det första land som svarade. Jag tror att jag också kan lova att när den samlande lösningen föreligger inom FN så kommer den svenska regeringen med ett snabbt ställningstagande likaväl som vi har gjort i tidigare sammanhang.

Fru THORSSON (s):

Fru talman! När kammaren den 24 april diskuterade det internationella utvecklingssamarbetet och fattade beslut om anslagen till svensk biståndsverksamhet för budgetåret 1974/75, pågick ännu den särskilda sessionen med FN:s generalförsamling. Sedan den avslutats i början av

denna månad, kan vi nu göra en förstahandsbedömning av dess resultat och den situation i vilken detta har försatt oss. För min del hade jag i mitten av maj tillfälle att medverka i en sådan bedömning tillsammans med politiker, vetenskapsmän och chefstjänstemän i FN på en konferensort utanför New York. Mina intryck av världsläget från dessa fyra dagar av intensiva överläggningar står i djup kontrast mot den förhållandevis ljusa bild av det privilegierade Sveriges nuvarande ekonomiska läge som målas i propositionen 100.

Ingen kan naturligtvis ha någon annan önskan än att vi skall, från dagens gynnsamma utgångsläge, lyckas föra vårt land igenom ganska nära förestående tider av ekonomiska svårigheter med en mindre grad av bekymmer och problem än andra industriländer. Det har sagts om Europas folk att de inför energikrisen och dess ekonomiska och politiska konsekvenser reagerat på ett sätt som kombinerat strutsens – med huvudet i sanden – och en hönsflocks. Men det finns all anledning för oss svenskar att hålla i minnet hur många av länderna i Europa som i dag brottas med akuta och allvarliga politiska problem eller ekonomiska problem eller bådadera.

Vår i det aktuella läget gynnsamma ekonomiska position jämte den ekonomiska politik som har förts och förs skapar möjligheter för en annan utveckling i Sverige. Men om vi lyckas klara vår ekonomi någorlunda helskinnad ur väntade svårigheter, måste vi som folk uppbjuda alla våra andliga resurser för att mobilisera den världssolidaritet som skulle göra det möjligt för oss att inse att vi bebor en lyckligt gynnad ö i ett världshav av ökande problem, förtvivlan och i många fall desperation och att vi har ett pris att betala för detta. Det finns enligt ett ofta citerat uttryck ingenting som heter en fri lunch. Som en ovanligt privilegierad nation måste vi i detta förtvivlade ögonblick för majoriteten människor i världen bidra relativt sett mer än de flesta andra och snabbare än de flesta andra till att lindra nöd och förtvivlan.

Fru talman! Det är naturligt att många frågar sig om det finns grundade skäl för den nuets ödesstämning som kan ta sig sådana uttryck som frågan: Finns det hopp för mänskligheten? Problem för överlevandet, som många av oss sett skymta vid horisonten, i ett tidsperspektiv av åtminstone några årtionden, har plötsligt ryckt oss in på livet. Vi börjar förstå att dagens akuta katastrofsituation, på energi-, livsmedels- och vattenförsörjningens områden för att ta några exempel, inte är uttryck för övergående politiska och/eller ekonomiska krisfenomen utan snabbt akutiserade utslag av en långvarig, kanske bestående krissituation, skärpt av befolkningsökningen och av konsumtionsexplosionen i den rika världen, en situation i vilken ständigt de svagaste och mest utsatta drabbas hårdast och lider mest. Det finns grundade skäl för frågan: Kan jorden försörja sina bebyggare?

Den engelske vetenskapsmannen och författaren C. P. Snow höll 1968 en gästföreläsning vid ett amerikanskt universitet, där han varnade de rika industriländerna för att i en krissituation vända sig inåt mot sig själva, i en känsla av belägring. Han gjorde detta mot bakgrunden av läget i de fattiga länderna i en alltmer ömsesidigt beroende värld, ett läge som enligt hans uppfattning kännetecknades av en överhängande fara för

världssvält, med början i form av lokala svältepidemier någon gång 1975–1980. Så sent som i en bok publicerad förra året förklarade sig Världsbankspresidenten McNamara ändå tro att Snow var ute med alltför pessimistiska bedömningar – med god vilja, menade han, borde det ännu vara tid att förebygga denna fruktansvärda situation. Fru talman! Med vetskap om vad som sker inför våra ögon – genom TV-skärmarnas förmedling – i stora delar av världens monsunområden, med vetskap om vad den nya prisnivån på världens fortfarande viktigaste energikälla oljan betyder för livsmedelsförsörjningen i de fattigaste länderna, på kort och på längre sikt, förvånar det oss att människor som McNamara, med överblick över världens försörjningssituation, tror nu – år 1974 – att Lord Snow får rätt?

Fru talman! Mot denna bakgrund skulle jag nu vilja säga några ord – det har redan sagts många ord om detta i dag – om den särskilda sessionen med FN:s generalförsamling i april. Ingen borde vara överraskad av att u-länderna uppfattat denna session som sitt nya stora tillfälle att skapa annorlunda relationer mellan sig och den rika världen. Alla de beskrivningar som getts av dessa nuvarande relationer, alla de argument som redovisats för det nödvändiga i att de radikalt ändras, har anförts så många gånger att de skulle verka klichéartade, om de inte hade sin grund i en bister och grym verklighet, och om de inte hittills hade framförts förgäves. Vad u-länderna nu upplever är en ny politisk möjlighet att påverka sin egen situation i positiv riktning. De har inte längre bara en röstövertikt i FN-organen som, liksom så ofta har hänt, kan driva fram maktlösa och därmed meningslösa resolutioner. De känner sig ha en ny politisk makt att sätta bakom kraven på vad som kallas en ny ekonomisk världsordning.

Debatten här i dag behöver naturligtvis inte tyngas av en redovisning av skälen bakom detta krav. Detta har skett många gånger i kammaren, senast i biståndsdebatten den 24 april. En ny ekonomisk världsordning, som återspeglar nya politiska maktrelationer, kommer inte att genomföras över en natt, inte detta år och inte nästa år. Men det är min fulla övertygelse, att år 1975 med den översyn av den internationella utvecklingsstrategin som då skall företas måste visa avgörande bevis på viljan hos de privilegierade och rika länderna, de som fortfarande och för lång tid framåt är de som har den produktiva och ekonomiska styrkan, att i det upplysta egenintressets tecken dra konsekvenserna av de nya relationerna.

Det finns i u-landsvärlden i dag en ny otålighet och en ny medvetenhet; man kommer inte längre att nöja sig med tal och löften.

Vid sidan av kravet på genomgripande strukturella förändringar i det världsekonomiska maskineriet finns det, som många redan har erinrat om i dag, ett omedelbart, trängande och mycket betydande behov av en speciell aktion för de u-länder som av olika skäl drabbas hårdast av den nya ekonomiska situationen. Flera talare har också bringat i åtanke FN-beslutet härom och generalsekreterare Waldheims vädjan till de 44 mest gynnade medlemsländerna att snabbt och effektivt lämna bidrag till denna aktion.

Bakgrunden till detta förtjänar dock, fru talman, att rekapituleras, ty

vi har inte rätt att någonsin glömma den. Den grupp länder som det här är fråga om var redan före den nya världsekonomiska situationen de svagaste och mest utsatta. De har nu drabbats orimligt hårt av en serie händelser, som gör deras allmänna ekonomiska situation hårt akut krisartad, som omöjliggör eller försvårar en förbättring i deras energiförsörjning, i många fall i stället allvarligt försämrar den, som berövar dem möjligheten att komma loss från en katastrofartad livsmedelssituation, med svälten akut eller hotande för hundratals miljoner människor. Dessa länder håller på att sjunka under vattnet.

Enligt de senaste Världsbanksiffrorna behövs i år, 1974, 12 miljarder kronor i utifrån kommande kapital, därav 3,6 miljarder som rena bidrag, för att göra det möjligt för dessa länder att hålla näsan över vattnet. Siffrorna ökar år 1975 till 30 miljarder kronor och därav 9,5 miljarder som rena bidrag. Detta i ren nödhjälp. För vart och ett av åren 1976–1980 behöver dessa de svagaste länderna, för att över huvud taget kunna vidmakthålla den ganska blygsamma tillväxttakt som förutses i FN:s internationella utvecklingsstrategi och utöver de nu utgående finansiella flödena, ca 50 miljarder kronor och därav ca 20 miljarder i rena bidrag. Fru talman! Behöver man mycket fantasi för att föreställa sig den mänskliga nöden, i mångmiljonupplaga, bakom dessa siffror? I alla händelser utgör de bakgrunden till att generalförsamlingens särskilda session lanserade, som vi har hört, ett speciellt hjälpprogram i två faser, ett nödhjälpsprogram på kortaste möjliga tid och utan tyngande formaliteter, och därefter inrättandet av en specialfond med start senast den 1 januari 1975.

Sverige har, som har redovisats av regeringen och betonats i debatten, senast av biståndsmministern för en stund sedan, som svar på generalsekretärare Waldheims vädjan om bidrag till hjälpprogrammets första fas, meddelat sin avsikt att höja länderramarna för de programländer för vår bilaterala biståndsgivning som har bedömts tillhöra de särskilt utsatta länderna med 90 miljoner kronor. Vi har nyss av biståndsmministern fått en redovisning av hur dessa medel kommer att fördelas. Jag har denna gång, fru talman, inga invändningar mot att man har gått den bilaterala vägen. Tidsfaktorn är mycket betydelsefull, och denna väg är säkert den snabbaste i en akut nödsituation. Jag kan också acceptera att man tagit dessa 90 miljoner från reserverade medel på biståndsanslaget. Det var väsentligt, att man så snabbt som möjligt och redan under innevarande budgetår gav någon form av positiv reaktion på generalsekretärarens vädjan.

Däremot kan jag, fru talman, naturligtvis på inget sätt anse denna summa tillräcklig som svenskt bidrag till nödhjälpsprogrammet under kalenderåret 1974. Jag erinrar om siffrorna 3,6 miljarder kronor som det omedelbara nödhjälpsbehovet för 1974. Med 90 miljoner svarar på inget sätt det gynnade Sverige för en rimlig andel av detta belopp. Därtill kommer att, just därför att bidraget tagits ur reserverade medel, är summan inte lagd ovanpå tidigare utfästelser i enlighet med generalförsamlingens beslut och generalsekretärarens vädjan. För att möjliggöra både ökade insatser under kalenderåret 1974 och fortsatta och ytterligare ökande insatser under kalenderåret 1975 måste vi förvänta förslag av

regeringen om ökade anslag för budgetåret 1974/75. Och det bör observeras att detta behov av ökade anslag gäller nödhjälpsprogrammet, inte den speciella biståndssatsning som skall ske genom FN:s nya specialfond.

De bägge utskottsskrivningarna från utrikes- och finansutskotten är välkomna, därför att de dels understryker FN-fondens och därmed det multilaterala systemets ökade betydelse i världsekonomin nya läge, dels markerar – på ett annat sätt än regeringen i kompletteringspropositionen – den betydelse som ett aktivt och tidigt svenskt agerande kan få för framgången i FN:s nya uppgifter.

Och låt mig här skjuta in, fru talman, att det är för mig ett av de markant nya och ett av de få glädjande inslagen i dagens internationella situation, att världens mest utsatta och mest behövande länder och folk har tillerkänt FN en ny roll och ny betydelse. Sverige som en aktiv FN-stat har all anledning att notera detta. Därför skriver jag med stor tillfredsställelse under de bägge utskottens uttalanden, att en svensk utfästelse om bidrag till den nya FN-fonden på ett tidigt stadium kan vara betydelsefull som incitament till motsvarande utfästelser från andra i-länder liksom från OPEC-länderna. Det ankommer på oss, som har ett i alla avseenden gynnsammare läge än de flesta andra av FN:s medlemsstater, att vara aktiva, att vara tidiga, att vara trogna den FN-linje som vi redan för tolv år sedan bekände oss till i fråga om våra relationer med u-länderna. Det finns all anledning att inte avvakta det slutliga, formella klubbslaget i generalförsamlingen i fråga om fondens bidragsskalor, regler och rutiner. Det finns all anledning att se om inte redan sommarens session med FN:s ekonomiska och sociala råd, där frågan om den nya särskilda FN-fonden kommer att behandlas, kan vara anledning för regeringen att ta ställning till särskilda förslag till höstriktsdagen och ytterligare anslag utöver de i den ordinarie budgeten redan beviljade. Jag har, i likhet med andra talare före mig, uppfattat finansutskottets skrivning som, i praktiken, en beställning till Kungl. Maj:t i detta avseende. Vi skall inte följa efter utvecklingen, vi skall vara med i spetsen och leda den.

Men, fru talman, hur skall det då vara med storleken av de belopp som Sverige ytterligare bör bidra med till FN:s tvåfasiga hjälpprogram? Ja, det finns en märklig överensstämmelse mellan vad som i jämförelse med svenska bidrag till FN:s vanliga operativa aktiviteter framstår som ett acceptabelt svenskt bidrag till det nya programmet och vad som skulle ytterligare erfordras för att budgetåret 1974/75 lyfta upp de svenska biståndsanslagen till 1 procent av bruttonationalprodukten, nämligen ca 500 miljoner kronor. Jag kan inte se *någon* anledning att vi skulle nöja oss med mindre.

Fru talman! Mina kontakter med u-landsrepresentanter denna vår har bekräftat min tidigare övertygelse, att i uppbyggandet av en ny ekonomisk världsordning – och vad är den internationella utvecklingsstrategin av år 1970 annat än ett krav på just detta? – måste vi främst gå den multilaterala vägen, FN-vägen. Den framstår i dagens verklighet som den *möjliga* vägen att bidra till att på sikt rädda mänskligheten undan fasor bortom all beskrivning. Hur ofullkomlig den än i det dagsaktuella

perspektivet må förefalla, är den vår enda möjlighet till gemensam räddning, och därför måste vi stärka och förbättra den. Sverige är mera i stånd än de flesta andra i-länder att bära en avsevärd del av ansvaret och bördan för detta.

Jag har varit torr, fakta- och sifferrik i detta inlägg. Bakom finns ett stort mått av mänsklig förtvivlan. Låt mig återge titeln på en av en serie politiska och sociala satiretsningar över den tidens elände av den spanske målaren Francisco de Goya, lydande i svensk översättning: Förnuftet sover, och i drömmen formas monster.

Fru talman! Förnuftet verkar sannerligen att sova i dag, och situationen i världen är monstruös. Vad kan vi göra för att bidra till att väcka världsförnuftet?

Herr ARNE GEIJER i Stockholm (s):

Fru talman! Från början hade jag inte tänkt delta i denna debatt. Men när debatten inleddes på förmiddagen och jag förstod att den fråga som just nu är i förgrunden skulle bli mycket angelägen, ville jag ändå begära ordet och främst anlägga några synpunkter på tolkningen av utrikesutskottets remisskrivelse och finansutskottets betänkande.

Jag skulle under lång tid kunna berätta om all nöd som finns i världen. Det har många talare gjort här på ett utomordentligt sätt, och jag finner ingen anledning att upprepa det.

De motioner som vi här har att ta ställning till innebär ju flera yrkanden om att den svenska u-hjälpen nu skall lyftas upp till enprocentsmålet. Jag måste bereda alla mina vänner här en missräkning när jag säger att det är mycket angeläget att så sker men att man inte kan åberopa utrikesutskottets yttrande som stöd för detta, därför att det innebär icke utrikesutskottets yttrande. Inte heller finansutskottets betänkande innebär att riksdagen nästa budgetår skulle lyfta upp vårt samlade bistånd till u-länderna till enprocentsmålet. Naturligtvis skulle det, som utrikesutskottet uttrycker det, ha varit önskvärt att så kunnat ske. Men utrikesutskottet har icke kunnat yrka på detta, och finansutskottet har heller inte gjort det.

Däremot har utrikesutskottet i sin skrivning sagt att man skulle välkomna om regeringen under detta år, alltså till höstsessionen, skulle vilja lägga fram en proposition om bistånd till den nya FN-aktion som skall vara klar att starta den 1 januari. Det gäller alltså den fond till vilken regeringen redan har anslagit 90 miljoner kronor. Men som har framhållits i debatten innebär dessa 90 miljoner kronor enbart en överflyttning av medel från andra hjälpområden; de utnyttjas nu för detta ändamål. När regeringen i kompletteringspropositionen talar om denna nya FN-aktion, använder man uttrycket, att om regeringen skulle anse det "påkallat", skall man lägga fram en proposition för riksdagen. Jag vill klart säga att utrikesutskottets skrivning på den punkten inbjuder regeringen till att lägga fram en proposition med yrkande om speciella anslag till denna särskilda fond. Men det ankommer på regeringen att tolka utrikesutskottets liksom finansutskottets skrivning och därmed även att avgöra när man anser det vara påkallat att lägga fram en sådan proposition. Endast i det avseendet kan man i bästa fall utnyttja

uttrycket "en beställning", som fru Thorsson använde i sitt anförande. Personligen skulle jag sätta stort värde på en proposition med förslag om att vissa medel ställs till förfogande för detta ändamål – om inte för annat så för att kunna göra det litet lättare för regeringen när man kommer fram till budgetåret 1975/76. Som läget är nu, när regeringen inte kan uppfylla enprocentsmålet under budgetåret 1974/75, så måste det uppfyllas 1975/76. Och då gäller det inte enbart att fylla ut det som fattas för att enprocentsmålet skall uppnås och som är 540 miljoner eller någonting sådant. Man skall dessutom anvisa medel för den tillväxt av anslagsbehovet som har skett under de år då det varit en försening med låt mig säga ytterligare 400 miljoner. Det betyder att riksdagen för 1975/76 får lov att besluta om att till u-hjälpen ge omkring 900 miljoner.

Någon kanske säger att detta är för högt räknat. Jag tror att erfarenheten kommer att visa att det icke är för högt tilltaget, utan att vi kommer att ställas inför siffror av den här storleksordningen. Från den synpunkten menar jag att det skulle vara önskvärt att man ansåg det påkallat att för höstriksdagen lägga fram en proposition med förslag om ett så högt anslag som möjligt. Men jag vågar inte själv tro att man i en sådan proposition skulle föreslå så mycket som 500 miljoner.

I debatten här har det, som jag redan sagt, gjorts uttolkningar som inte stämmer överens med skrivningarna i vare sig utrikesutskottets yttrande eller finansutskottets betänkande. Herr Korpås började med att konstatera att nu är enprocentsmålet praktiskt taget uppnått, med den skrivning som utrikesutskottet har gjort. Ja, det är att ha en mycket stark tro, om man kan uttrycka sig på det sättet, framför allt om man själv har deltagit i utrikesutskottets behandling.

Och detta har upprepats av andra talare. Lisa Mattson yrkade först på att man skulle uppfylla enprocentsmålet, men litet längre fram i sitt anförande kom hon in på anslag till FN:s särskilda fond, och då yrkade hon på ett så stort anslag som möjligt och talade inte längre om enprocentsmålet. Därför är jag litet konfunderad över uttalandet och undrar vad det kan innebära. Om det innebär 500 miljoner plus anslag till FN:s särskilda fond är för mig tämligen oklart.

Fru Thorsson höll ett mycket intressant anförande, och fru Thorsson kan naturligtvis de här biståndsfrågorna bättre än de flesta – det är inget tvivel om det. Men jag måste för min del säga att det är förvånansvärt att fru Thorsson kan redogöra för allt det elände vi har i världen och ändå vara optimist och tro att det hela skall kunna klaras genom att bl. a. vi ger mera pengar.

Jag skulle vilja mot bakgrund av fru Thorssons anförande säga att om hennes synpunkter är riktiga, vilket jag tror att de är, då är vi på väg in i rena katastrofen, och industriländerna kan inte förhindra det. Det krävs nämligen en enorm vilja från industriländernas sida för att klara den saken, och man vet att industriländernas tro på u-hjälpen inte sträcker sig särskilt långt; den är i varje fall mycket mer begränsad än vad den är här i vårt land.

Vi är på väg, fru Thorsson, in i rena katastrofen. Jag är ledsen att behöva säga det, ledsen att jag har den uppfattningen, men världen ser ut på det sättet. Och det är klart att Sverige skall för sin del hjälpa, men de

småpengar som Sverige kan bidra med — även om vi uppfyller enprocentsmålet eller fördubblar det till 2 procent — är som en droppe i havet.

Flera talare i debatten här har hävdade att ett positivt svar från Sverige i denna fråga skulle leda till att vi drog med oss andra länder, som i annat fall inte kommer att visa sin välvilja såsom de borde. Men är det inte att ha en övertro på vad ett beslut i vårt lilla land kan ha för inverkan på de stora industriländerna i världen? De stora industriländerna har ju under en följd av år inte ökat sin u-hjälp; de har tvärtom minskat sina anslag. Det är ett av de problem som den fattiga världen har att brottas med att industriländerna är så pass motvilliga som de är att hjälpa utvecklingsländerna.

Jag hoppas att fru Thorsson, som trots allt är optimist, inte tror att Sverige kan göra något nämnvärt i den här frågan såsom läget är, om inte de stora industriländerna vill vara med. Och jag tror inte på de stora industriländerna — inte på något av dem —, ty när allt kommer omkring överskuggar de egna problemen i industriländerna ofta de beslut som dessa länder rätteligen borde fatta i frågor av denna typ. Om vi själva kom i en mycket besvärlig ekonomisk situation skulle det kanske bli likadant här.

En sak är uppenbar: Vi löser inte u-landsfrågorna med välvilliga uttalanden och deklamationer om än aldrig så positiva. Det är alltid mycket billigt att göra en deklamation, en resolution eller ett välvilligt uttalande. Det har alla råd med.

Herr talman! Jag har velat göra de här kommentarerna till dagens debatt och på nytt understryka att man inte kan åberopa vare sig utrikesutskottet eller finansutskottet och säga att enprocentsmålet nu skall uppnås. Liksom många andra talare här vill jag tillstyrka finansutskottets uttalande, men det innebär inte det som flera talare har sagt, att enprocentsmålet skall uppfyllas 1974/75. Det framgår mycket klart på s. 20 i finansutskottets betänkande, där man tar ställning till detta med stöd av utrikesutskottets yttrande.

Jag vill därför, herr talman, yrka bifall till finansutskottets hemställan.

Under detta anförande övertog herr förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr ULLSTEN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det är finansutskottets betänkande vi skall ta ställning till när den här debatten är över. Herr Arne Geijer är ordförande i utrikesutskottet. Det är givetvis alltid intressant att höra en utskottsordförandes tolkning av vad utskottets ledamöter har skrivit. Men det viktiga är vad som faktiskt står i utskottets betänkanden. Det är detta som blir innebörden i riksdagens beslut och som regeringen har att rätta sig efter. Det som står i de utskottsbetänkanden vi nu diskuterar är att det blir en särskild fond i FN-regi för de av oljekrisen hårdast drabbade u-länderna.

Regeringen har i sin kompletteringsproposition sagt att vi skall ge bidrag till en sådan fond — om den kommer till stånd. Det kommer den nu att göra. Regeringen har vidare aviserat att den skall återkomma till

riksdagen med förslag om hur bidraget skall finansieras, vilket ju inte precis tyder på att det kommer att röra sig om några småpengar.

Det står i utskottsbetänkandet att det är angeläget att den här utfästelsen görs tidigt. Eftersom frågan skall behandlas av FN:s generalförsamling, måste det givetvis innebära att utfästelsen görs någon gång på sensommaren eller i höst. I utrikesutskottets yttrande sägs vidare att en sådan här utfästelse skall vara av en sådan storleksordning att den ligger i linje med strävandena att uppnå enprocentsmålet.

Det här är, herr talman, ganska klara besked till den regering vars statsminister ju har beskrivit regeringen som riksdagens verkställande utskott.

Fru THORSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag ämnar inte nu fortsätta resonemanget kring enprocentsmålet och dess uppfyllande. Jag begärde replik för att något kommentera de reflexioner som herr Arne Geijer i Stockholm knöt till mitt tidigare anförande.

Herr Geijer ansåg sig kunna bestyrka att min skildring är riktig. Situationen i världen är grym och monstruös. Hur, frågar herr Geijer, kan jag ändå vara optimist? Vi är på väg mot en katastrof, säger herr Geijer. Ja, det är vi, men jag kan för min del inte acceptera att vi inte skulle kunna stoppa rörelseriktningen på vägen mot katastrofen. Det är riktigt att det krävs en enorm mobilisering av viljan, och vi är skyldiga att bidra till denna mobilisering.

Hur kan man då, frågar herr Geijer, ha en sådan övertro på vad det lilla Sverige skall kunna göra ens om vi satsade 2 procent av bruttonationalprodukten? Jo, det är faktiskt så att man kan spela en roll genom att vara ett exempel – inte genom att vara ett världens samvete – och genom att vara aktiv och tidigt ute, som jag försökte framhålla i mitt anförande. Vi kan inte annat än att vara med om att mobilisera en världsvilja av enorma mått för att stoppa rörelseriktningen på väg mot katastrofen i världen. Om vi är villiga att satsa våra krafter på detta, då kan man, herr Geijer, fortfarande vara optimist. Det gäller alltså att mobilisera viljan, att aktivt driva den, att aktivt agera och stoppa rörelseriktningen på vägen mot katastrof i världen. Sverige kan tillsammans med andra länder visa exempel på en sådan vilja. Man väntar också att Sverige skall visa exempel på en sådan vilja. Det är det, herr Geijer, som jag vill vara med om att driva fram i detta land.

I detta anförande instämde herrar Wikström (fp), Åberg (fp), Granstedt (c) och Danell (m).

Herr KORPÅS (c) kort genmäle:

Herr talman! För mig är i dag som tidigare enprocentsmålet av litet intresse. Det viktiga nu är att vi har klart för oss – det sade också herr Arne Geijer i Stockholm – att katastrofen i dag är ett faktum för många människor och folk. Ingen människa kan vara oberörd av detta. Inget folk kan ställa sig utanför detta. Den lilla människan kan väcka den stora. Det lilla folket kan väcka det stora!

Herr ARNE GEIJER i Stockholm (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Ullsten åberopade i sin replik utrikesutskottets skrivning och sade alldeles riktigt att utskottet gärna ser och väntar på att regeringen skall anse det påkallat att lägga fram förslag som riksdagen kan ta ställning till. Regeringen kan visserligen lägga fram en proposition mitt i sommaren, men det är höstriksdagen som skall ta ställning till den. Här gäller det nämligen inte pengar som redan finns för annat ändamål, utan det måste bli nya pengar.

Men vad utrikesutskottet inte har tagit ställning till och inte sagt någonting om är *när* det är påkallat. Det är alltså regeringen som skall säga när man anser det vara påkallat, och regeringen skall då också anvisa finansieringskällor. Och jag håller inte med herr Ullsten, när han säger att den omständigheten att utskottet har skrivit att regeringen skall anvisa finansieringskällor innebär att enprocentsmålet skall uppfyllas, ty man kan inte komma med för små belopp. Nej, det hoppas jag att man inte gör utan att man lägger fram förslag om ordentliga anslag. Men låt mig säga att utskottets skrivning på den punkten innebär inte något yrkande om uppfyllande av enprocentsmålet. Skrivningen kan inte tolkas på det sättet. Om man gör det, så bygger man på tro, inte på vetande.

Jag är ledsen över att nödgas korrigera mina vänner i utrikesutskottet under debatten, men jag måste göra det när man här ger sig in på vad utskottet egentligen avser med sin skrivning. Och om riksdagen godkänner finansutskottets hemställan skall vi vara helt på det klara med att det inte innebär något beslut om uppfyllande av enprocentsmålet. Vi kan hoppas att regeringen under resten av detta år lägger fram en proposition om ett speciellt bidrag till FN:s särskilda fond och att det bidraget sättes så högt som möjligt, men vi har icke beslutat om uppfyllande av enprocentsmålet. Det kommer först 1975 och 1976.

Herr OLOF JOHANSSON i Stockholm (c):

Herr talman! Jag måste säga att man blir inte särskilt glad när man lyssnar på replikskiftet mellan en del av utrikesutskottets ledamöter. Här råder uppenbarligen stora spänningar mellan ledamöterna i utskottet, trots att de har kunnat komma överens om en skrivning. Och alldeles uppenbart råder det också mycket stora spänningar inom det socialdemokratiska partiet. Det är viktigt att efter denna diskussion säga rent ut att det vore skandal om regeringen inte till höstriksdagen lägger fram en proposition, som med ett rimligt belopp bistår det speciella FN-programmet. Detta vore en skandal och ingenting annat. Vi i denna lilla fredade avkrok av världen klarar oss undan de påfrestningar som drabbar de fattigaste bland de fattiga. Vi diskuterar nästan inte ens de enorma råvaruprisstegringar som ägt rum sedan 1970. Priset på åtskilliga varor, som är för utvecklingsländerna helt oundgängliga livsförnödenheter, har både två- och tredubblats under denna period på det som brukar kallas världsmarknaden. Priserna på petroleum och petroleumprodukter har närmast femdubblats – den mest dramatiska prishöjningen ägde som bekant rum i slutet av 1973 och början av 1974.

Det var mot denna bakgrund FN samlades till en extra generalförsamling under våren för att lägga fast ett aktionsprogram för en ny

Fredagen den
31 maj 1974

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

ekonomisk världsordning och för att angripa de akuta problemen, där en lösning för de fattigaste länderna är en fråga om månader, i varje fall enligt de diskussioner som fördes i FN och som jag hade tillfälle att åhöra på platsen. Det är mot denna bakgrund självklart att det inte är vår moraliska förpliktelse att uppfylla enprocentsmålet som är det väsentliga, utan det är på vilket sätt vi konkret kan bistå de fattigaste och mest drabbade länderna i denna akuta krissituation. Det är orimligt att här hemma gräva ned sig i en debatt om enprocentsmålet. Men det är viktigt att vi håller våra löften – det är en fråga om politisk trovärdighet.

Utvecklingen på råvaruprissidan har också inneburit ökade klyftor mellan utvecklingsländerna, mellan dem som har råvaror och dem som inte har det. Trots detta och trots klart motstridiga intressen mellan olika u-länder, i varje fall på kort sikt, har utvecklingsländerna hållit ihop i FN-arbetet. FN:s extra generalförsamling blev – det tycker jag måste sägas – en mycket stor framgång för u-länderna i första omgången. För att den skall bli det också i andra omgången, i skedet av förverkligande av de resolutioner som antogs, krävs naturligtvis att utvecklingsländerna får vårt och andra industriländers stöd. För att något neutralisera effekterna av råvaruprisstegringarna under 1974 och 1975 beräknas det krävas ytterligare 40–50 miljarder kronor i bistånd. Dessa uppskattningar – som också Inga Thorsson berörde – anser många u-länder vara tilltagna i underkant.

Beträffande brandkärsinsatserna, den del av det speciella programmet som FN vill ha in anmälningar till senast den 15 juni, vill jag bara helt kort – eftersom det har berörts tidigare i debatten – understryka vad Inga Thorsson sade, nämligen att de 90 miljoner som regeringen har anvisat rimligen inte kan vara Sveriges enda insats. När det gäller fonden, som alltså skall börja arbeta kommande årsskifte och fortsätta arbeta i varje fall under resten av andra utvecklingsårtiondet, måste regeringen framlägga en proposition för höstrikdagen. Det är en självklarhet att Sverige måste gå före med en konkretisering av det bistånd som vi är beredda att ge. Jag tror också, att det är viktigt att Sverige är berett att anmäla sitt bistånd, exempelvis vid ECOSOC:s beredning av denna fråga i sommar inför den ordinarie generalförsamlingen till hösten.

Sedan vill jag göra några kommentarer till de skrivningar som har förekommit här. Kompletteringspropositionen gör en villkorlig anspelning på ett kommande regeringsförslag. Eftersom propositionen uppenbarligen är tryckt innan FN-beslutet fattades är det väl ändå rimligt att tolka det så att det villkoret, dvs. att om så är påkallat återkomma till riksdagen, måste vara överspelat vid det här laget. Det är påkallat. Den nya situationen borde rimligen också innebära att ställningstagandet från regeringens sida i samma proposition, att inte uppnå enprocentsmålet under budgetåret 1974/75, är överspelat.

Avgörandet i FN om den särskilda fonden är visserligen en rekommendation, som skall behandlas av ECOSOC och definitivt beslutas av höstens generalförsamling. Men det finns ingen grund för den tanken att generalförsamlingen inom loppet av ett knappt halvår skulle ändra sitt ställningstagande. Om det skall bli något konkret av beslutet krävs också att länder som Sverige, precis som det anförts i utskottsberäkningarna, på

Fredagen den
31 maj 1974*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

ett tidigt stadium före det slutliga beslutet ger besked om vad vi är beredda att göra.

I centermotionen 1856 har vi ansett att ett rimligt belopp i sammanhanget bör vara 500 miljoner kronor, vilket alltså som en sekundär effekt skulle få till följd att enprocentsmålet kunde uppnås under budgetåret 1974/75. I den motionen, undertecknad av ett femtontal centerpartister, har vi också anvisat olika möjligheter att finansiera en sådan insats.

Till sist vill jag säga något om den manifestation som följde på fröken Mattsons anförande här tidigare i kväll. Jag tycker att den var ett positivt tecken, som man skall vara beredd att ta fasta på – och som rimligen borde påverka också regeringen. Jag hoppas att utrikesutskottets ordförandes inbrott i debatten inte har medfört någon ändring på den punkten.

Jag är övertygad om att det finns betydande opinioner inom alla partier som är beredda att stödja ett förslag, med anvisad finansiering om ytterligare 500 miljoner kronor till FN:s speciella program – om så behövs med en votering över partigränserna här i riksdagen. Ägentligen är det frestande att försöka åstadkomma ett sådant beslut redan nu. Jag avstår från att göra det; jag tror alltså att det både inom det socialdemokratiska partiet och bland de övriga partierna här i riksdagen finns en sådan opinion för att göra en rejäl insats till hösten att regeringen inte kan avstå från att lägga fram en proposition. Vid den tidpunkten skall vi i stället ta en eventuell votering -- om det behövs. Det är det minsta vi kan göra för de fattigaste bland de fattiga i världen, när vår hemmakonsumtion nu stiger snabbare än någonsin under det senaste decenniet.

I detta anförande instämde fru Fredgardh, herr Fiskesjö, fru Oskarsson och fröken Rogestam, herrar Germandt, Björk i Gävle och Olsson i Sundsvall, fru Wiklund, herrar Johansson i Hällsta och Granstedt, fru Olsson i Hölö och fröken Eliasson, herr Andersson i Nybro samt fröken Andersson (samtliga c).

Fru THEORIN (s):

Herr talman!

”Jag är oroad över tillståndet i världen som inte tycks avge några tecken på förändringar, över de maktslukandes maktfullkomlighet och de rättslösas rättslöshet; maskarna som kryper in i duvans öga och bosätter sig där för all framtid, över dator som räknar människor som tomhylsor och som bakar fram sina fakta i den ordning vi vill ha dem

Jag är oroad över att den nödvändiga revolutionen dröjer med alla sina slitna fraser och nedsolkade paroller, att inte arbetarna tar makten från ligan som sträcker sig över hela jorden, över att dessa får bränna brödsäden medan miljontal svälter ihjäl

över att Pentagon påstår sig vilja ha fred som de själva aldrig trott på

Fredagen den
31 maj 1974

Den ekonomiska
politiken, m. m.

Jag är oroad över att ungdomen i kapitalistländerna systematiskt uppfostrats till konsumenter och stimuleras av gifter och droger som samhället har ensamrätt på, att regeringar – militär – polis slår ner demonstrationer och 'uppror' som de själva framsatt

Jag är oroad över att vi inte hinner, att kapitalismen redan konsoliderat sin apparat så hårt och fast att den nästan förefaller omöjlig att rubba, över att två generationer inte förstår varandra, över att den modebetonade ergonomin täppt till hörselgångarna mot arbetarna och ungdomen, över att det tryckta och reflekterade ordet inte hinner fram innan de moderna massmedia spolierat möjligheten för och behovet av information

Jag är oroad över utvecklingen och missnöjd med mig själv som inte orkade satsa tillräckligt hårt på en framtid som just emedan jag och så många andra tvekade nu verkar osäkrare än någonsin, över att standarden fått överta målet för en människa i gemenskap och frihet, över att vi bara stillatigande åser de skändligheter som begås runt om oss

Jag känner mig oroad och önskar att många gjorde det.”

Så uttryckte sig Stig Carlsson i dikten Oroad. Herr talman! Jag skall be att få instämma.

Riksdagens år 1968 antagna principbeslut om enprocentmålets uppnående budgetåret 1974/75 föregicks av ett beslut på den socialdemokratiska partikongressen 1967, där ett internationellt program antogs, bl. a. med motiveringen att ”socialdemokratin måste i förhållandet mellan rika och fattiga länder hävda de idéer om jämlikhet och solidaritet som alltid präglat dess egen kamp i de utvecklade länderna”.

Den 25-procentiga ökningen varje år, som då beräknades behövlig, har inte visat sig tillräcklig. Vi riskerar att hamna i samma situation som Japan vid den tredje UNCTAD-konferensen i Santiago 1971, som då behövde ursäktas sina alltför låga u-hjälpsanslag med det faktum att man inte kunde sträcka sig längre, då Japans bruttonationalprodukt ökat så kraftigt. Som en tankeställare i debatten kan ändå vara värt att påminna om att vi är eniga om och anser oss ha råd till en kollektiv ökning av vår välfärd med ca 4 procent av bruttonationalprodukten genom de överenskomna reformerna. Den ytterligare ökning av u-hjälpen för att uppnå enprocentmålet som vi i dag har talat om rör sig om drygt två tusendelar av BNP eller fyra tusendelar av den privata konsumtionen.

Huvudorsaken till den världsfattigdom som i dag råder är den liberala ekonomin med nästan hela makten förlagd till den rika världen. Våra krafter måste därför inriktas på en kamp mot de fattigdomsalstrande krafterna i världsekonomin och den internationella politiken. Internatio-

nell solidaritet är inte bara en fråga om biståndspolitik, även om det är en avgörande del i dag. Praktiskt taget alla våra relationer till omvärlden omfattas av kravet på internationell solidaritet; det må sedan gälla handelspolitik, jordbrukspolitik, miljöpolitik, näringspolitik, ekonomisk politik osv.

Vår solidaritet sätts på starka prov när världens fattigaste drabbas av den oljepolitiska krisens skyhöga prisstegringar på det livsnödvändigaste: olja, konstgödsel, mat. Samtidigt tror jag mig våga påstå att de svenska medborgarna i det närmaste gått oberörda ur krisen. Energikrisen står hårdast mot och får de långvarigaste följderna för de allra fattigaste. Priset på olja och bensin steg brant över en natt i Indien. Hårdast drabbades de fattigare klasserna, som köpte små kvantiteter bensin till matlagning och som använde fotogen för ljus och värme. Prisstegringarna hindrade effektivt miljontals människor från att använda bensin; människor måste plötsligt bestämma sig för om de ville ha mat eller ljus och värme. De har inte råd till bådadera. Industrieländerna berörs visserligen, men de befinner sig i ett väsentligt bättre läge. De har exempelvis rika kollager som kan utnyttjas igen, de har teknologin för att påskynda utvecklingen av nya resurser från kärnkraft till geotermisk energi och solenergi. Men framför allt har de ekonomiska medel att möta de stigande oljepriserna. De fattigaste nationerna har inga sådana utvägar. Medan oljan för industrieländerna är en bekväm tillgång, är den för u-världen en livlina, som är nödvändig för att överleva. Jordbruksproduktionen är avgörande för u-världens ekonomi, och omedelbara och drastiska ökningarna är nödvändiga. Men för detta krävs bensin och dieselbränsle för traktorer och lastbilar, olja och elektricitet för pumpar till bevattning, nafta för omvandling till gödselämne. Medan USA:s medborgare köade för bensin till sina lyxbilar väntade i timmar u-ländernas fattiga på olja för att driva sina bevattningspumpar och söka klara sin överlevnad.

Även under högkonjunkturer har de oljeimporterande u-länderna ett ogynnsamt läge. De som kontrollerar strategiska delar av kedjan från oljekällan över tankbåten, raffinaderiet och försäljningen betalar det lägsta priset. De oljeimporterande u-länderna, som inte har en sådan kontroll, betalar i allmänhet 20 procent *mer* för sin olja än de industriella förbrukarna, något som har lett till en avsevärd åderlätning av deras hårdvaluta.

Mot denna bakgrund framstår den extra generalförsamlingens resolution om upprättande av ett nytt internationellt ekonomiskt system som än viktigare.

Bland de ting som Sverige då förband sig medverka till var dels arrangemang för att främja en ökande överföring av reala resurser från i- till u-länder, dels ökning av den offentliga delen av de finansiella resursöverföringarna så att målet för FN:s internationella utvecklingsstrategi kan uppfyllas och t. o. m. överträffas. I generalförsamlingens resolutioner framhålls att länderna måste göra insatser i förhållande till sin utvecklingsnivå och till kapaciteten och styrkan i landets ekonomi.

Det är med tillfredsställelse jag, som flera andra tidigare har gjort, noterar finansutskottets skrivning om u-hjälpen. Man förutsätter att när

en samlande lösning uppnås, regeringen fullföljer sin i propositionen anförda mening och jämväl lämnar förslag till finansieringen härav. Utskottet biträder vad som sägs i utrikesutskottets yttrande om att ett ställningstagande om svenskt bidrag till FN-insatser bör göras på ett tidigt stadium.

Detta ligger i linje med strävandena att snabbt uppnå enprocentsmålet. Mot bakgrund av finansutskottets skrivning finner jag det naturligt att den svenska regeringen vid ECOSOC:s sammanträde i sommar redovisar Sveriges tillskott till fonden -- under förutsättning av riksdagens medgivande, ett medgivande som av finansutskottets eniga skrivning att döma redan är för handen. Ländernas insatser till den föreslagna fonden bör enligt resolutionen i generalförsamlingen stå i förhållande till utvecklingsnivån och till kapaciteten och styrkan i landets ekonomi. Också detta talar för att Sverige går in i FN:s särskilda program med de resterande 500 miljoner kronor för att enprocentsmålet skall uppnås 1974/75 som riksdagen 1968 beslutade om. Min förhoppning stärks ytterligare av slutorden i statsrådet Feldts huvudanförande vid den extra generalförsamlingen i maj: "Denna generalförsamlings extrasession kan visa sig vara av historisk betydelse. Länderna måste då vara beredda att samarbeta med ömsesidig respekt för varandras vitala intressen och på grundval av verklig jämlikhet. Det är i denna anda som Sverige kommer att ge sitt bidrag."

Så till frågan om den mer långsiktiga strategin för internationell solidaritet och jämlikhet. Jag skall här begränsa mig till *ett* av de områden där våra åtgärder på ett avgörande sätt kan påverka u-ländernas situation. I strategin för FN:s andra utvecklingsårtionde knyts frågan om ekonomisk och social utveckling samman med frågan om nedrustning. En internationell expertgrupp under ledning av Alva Myrdal har arbetat fram en rapport om relationen mellan nedrustning och det globala ekonomiska och sociala uppbyggnadsarbetet. Gruppen har konkret visat på hur frigjorda resurser på rustningssidan kan användas för internationellt uppbyggnadsändamål. Man fann att om de friställda resurserna till övervägande del används till *nationella* ändamål, skulle detta automatiskt omedelbart öka välståndsklyftan mellan de rika och fattiga länderna. Med största sannolikhet skulle en nedrustning i de rika länderna både samhällsekonomiskt, psykologiskt och politiskt möjliggöra en inte obetydlig ökning av u-hjälpen. Några talande siffror visar hur betydande effekter även mycket blygsamma reduceringar av rustningskostnaderna skulle kunna åstadkomma. Den fastställda målsättningen för FN:s andra utvecklingsårtionde är en sexprocentig tillväxt i u-ländernas BNP. En förutsättning för detta är att de rika länderna kan fördubbla sitt offentliga bistånd från 0,35 procent till 0,7 procent av industrivärldens samlade BNP, något som i flertalet industriländer betraktas som en omöjlig prestation. Detta omöjliga belopp skulle i pengar räknat kunna läggas på FN:s bord när världens nationer bestämde sig för att reducera sin rustningsbudget med 5 procent. För ett genomsnittsindustriland betyder en femprocentig rustningsbegränsning möjlighet till en hundra procentig biståndsökning. Ett väsentligt ökat utvecklingsbistånd från de rika nationernas sida är en grundläggande säkerhetspolitisk åtgärd. Jag är

övertygad om att det är en nödvändighet att vi snarast börjar diskutera i dessa termer.

Den mest omedelbara vinsten av en nedrustning för en snabb stegring av utvecklingstakten i de fattiga länderna skulle vara att den avancerade kunskapen hos forskare, tekniker osv. som i dag är bunden vid forskning och utveckling inom den militära sektorn skulle kunna ägna sig åt uppgiften att tekniskt-administrativt söka lösa civila problem av livsavgörande art: försörjningsproblem, transportproblem, miljöskyddsproblem m. m. En ganska blygsam nedrustningsåtgärd skulle frigöra en kunskapsreserv som nästan språngartat skulle kunna höja utvecklingstakten om dessa toppresurser sattes in på vissa strategiska utvecklingsproblem, såsom erosionsbekämpning, växtförädling osv. Till motionen 1533 har vi fogat en bilaga ur Myrdalgruppens rapport, gjord av FN-sekretariatet i samarbete med WHO. I punkt efter punkt kan man finna hur svensk militär forskning och utveckling kan läggas om för fredlig forskning och utveckling. Om vi på detta sätt på u-världens villkor ställer vårt kunnande och vår teknik till förfogande skulle det vara en icke föraktlig u-hjälp.

Till slut, herr talman, finns det anledning att återvända till diktarens ord, som trots allt äger stor aktualitet: "Jag känner mig oroad och önskar att många gjorde det."

Herr BERGQVIST (s):

Herr talman! Sverige är ett litet land. Men att vi bor i ett litet land får inte leda oss till en känsla av vanmakt, till att vi säger: Det spelar ingen roll vad vi gör, för det är ändå stormakterna som bestämmer. Det får inte medföra att vi avstår från att aktivt söka påverka den internationella utvecklingen.

För visst spelar det en roll att vi i Sverige reagerar mot våld och förtryck ute i världen. Visst har det betydelse att svenska biståndsarbetare borrar en djupbrunn i en afrikansk by, där källvattnet kan ge nya livsmöjligheter åt de förtorkade åkrarna. Det är klart att det betyder något, när sjuka människor kan bli arbetsföra igen, när fattiga människor kan få lära sig läsa och skriva och när Sverige i FN eller i andra sammanhang medverkar till att förbättra de ekonomiska och sociala villkoren i fattiga länder. Det har en oerhörd betydelse för de människor som berörs, och det kan också få spridningseffekter.

Men svenskt engagemang för att påverka världens försörjnings- och miljöproblem är naturligtvis inte bara en fråga om att hjälpa andra. Det gäller också vår egen framtid. Ta t. ex. problemet med svavelutsläpp över vårt land. Svavlet försurar sjöarna, skadar skogen och hotar människans hälsa. Vi kan lägga upp ett ambitiöst program för att minska de svenska svavelutsläppen. Men trots det kan vi få uppleva att vår miljö försämras genom svavelutsläpp, helt enkelt därför att det mesta svavlet som faller över Sverige kommer från utländska källor. Fortsätter utsläppen därifrån att öka misslyckas den svenska miljöpolitiken på detta område.

Vi kan inte lösa våra inhemska problem, om vi inte ser dem i ett internationellt sammanhang. En orsak till att vi tog initiativet till FN:s miljökonferens var just att vi inte kan klara vår egen miljö utan internationella överenskommelser.

Nr 98

Fredagen den
31 maj 1974

---

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

Vår värld är en enda ändlig värld. Det är en självklarhet. Men den tål att upprepas, för den speglar ett nytt eller kanske bortglömt sätt att se på oss själva och vår situation. Vi måste alla dela på världen och vad den har att bjuda på.

Vi vet att världens försörjnings- och miljöproblem är allvarliga. Många utvecklingslinjer pekar hän mot en ytterligare försämring av situationen. Befolkningen ökar snabbt, och redan nästa år finns kanske över 4 miljarder människor på jorden. Någonstans finns en gräns för hur många människor vår jord kan försörja. Men än så länge beror våra problem inte främst på att vi är för många människor. Till den avgörande delen är våra nuvarande problem följden av en skev hushållning med jordens tillgångar.

Jag hade tillfälle att delta i FN:s extra generalförsamling om råvaror och utvecklingsproblem. Det var första gången i FN:s historia där en generalförsamling dominerades av dokument som lagts fram av u-länderna. Vad krävde de? Jo, de krävde slut på en ordning som innebär att länderna med 30 procent av världens befolkning lägger beslag på 70 procent av världens inkomster. De krävde nationellt oberoende, ekonomisk frigörelse från utländska kapitalintressen, rättvisare världshandel, valutareformer, större inflytande i de internationella samarbetsorganen. De krävde helt enkelt ett nytt internationellt ekonomiskt system.

Vi har i Sverige egentligen aldrig haft någon ordentlig debatt om de problemen på bred front. Men det är nödvändigt att den svenska diskussionen i högre grad kretsar kring den typen av internationella solidaritetsfrågor. Då blir biståndspolitiken en del i ett större sammanhang – men under överskådlig tid en viktig del. De fattigaste ländernas akuta svårigheter är allvarliga, och det krävs omedelbara åtgärder. Får vi inte hjälp snart, så går vårt samhälle under, sade man från de värst drabbade länderna. Generalförsamlingen antog också ett specialprogram för dessa länder. Generalförsamlingen uppmanade bidragsgivarna att ge hjälp utöver nuvarande biståndsvolym, och så beslöt man att inrätta en särskild fond för utvecklingsbistånd och katastrofinsatser.

När jag lyssnade på de rika ländernas tal i generalförsamlingen, hörde jag gång på gång sådana formuleringar som att om andra länder också lämnar bidrag så är vi beredda. Ständigt framkom en avvaktande inställning, där man intresserat sökte röna ut hur mycket pengar som kunde tänkas komma från andra håll. Därför tror jag det är oerhört viktigt att länder som Sverige söker förlösa dessa fastlåsta, avvaktande attityder. Kan vi på ett tidigt stadium gå fram och utfästa oss att lämna en rejäl summa, så kan det ha en stor betydelse. Möjligheterna att man får spridningseffekter är uppenbara. Det är i varje fall ett starkt intryck som jag tog med mig hem från generalförsamlingen. Vi har speciella förutsättningar att verka i FN, därför att Sverige är ett neutralt land utan kolonialt förflutet och inte kan misstänkas för att ha stormaktsambitioner. Låt oss utnyttja de förutsättningarna så långt vi kan.

Vi har råkat ut för höjda oljepriser. Men trots det har vi en av världens starkaste ekonomier. Det vore ett nederlag för oss politiker om vi inte klarar att möta de nya kraven på bistånd. Låt oss satsa de 500 miljoner som ännu fattas för att vi skall uppnå enprocentsmålet under nästa budgetår, och låt oss utan krumbukter axla ansvaret för att finansiera dessa ökade utgifter!

En värld för alla – det är mottot för FN:s befolkningsår, som man utnämnt 1974 till. Därigenom vill FN försöka engagera människor och länder till insatser för att få en bättre balans mellan befolkning, resurser och miljö.

Diskussionen om de fattiga folken och deras belägenhet har ofta ensidigt kretsat kring hur *de* bör ändra sin samhällsorganisation och sina tekniska och ekonomiska förutsättningar. Man glömmer gärna att ställa frågan: Vilka förändringar är nödvändiga i de rika ländernas ekonomiska och sociala organisation för att klara världens försörjnings- och miljöproblem?

Det är dags att ta itu med den debatten på allvar. Men samtidigt måste vi förverkliga enprocentsmålet under nästa budgetår. Det är ett viktigt bidrag till internationell solidaritet och rättvisa. Det är rimligt att vi gör den insatsen i arbetet på att skapa "en värld för alla".

Fru LEWÉN-ELIASSON (s):

Herr talman! Som tolfte talare i det här avsnittet av den ekonomiska debatten är det kanske en smula banalt att ställa frågan om enprocentsmålet har spelat någon roll för svensk biståndspolitik. Men det är en fråga som med fog kan ställas eftersom den varit så central i debatten genom åren. Jag vill besvara den frågan med ja. Här hemma främst som en enkel symbol för våra ansträngningar och som ett mått på solidaritet med de fattiga länderna, tillräckligt lättfattligt som inslag i information och opinionsbildning. För mottagarna vågar jag likaså påstå att det har varit av betydelse. Det har haft en pådrivande funktion för anslagens bestämning. Sedan enprocentsmålet en gång uppställts och accepterats har alla partier verkat för uppfyllandet. Den konsekventa 25-procentiga höjningen varje år och den i år aktuella 35-procentiga höjningen är en effekt av måluppställandet.

Numera vet vi att ett på lång sikt framgångsrikt och för de breda folklagren effektivt bistånd är mycket mer komplicerat än flertalet föreställde sig i början av 1960-talet och att det inte kan bestämmas och beskrivas i så enkla termer som ett procentmål. Därav följer också att den informationsuppgift som föreligger är mycket svårare i nuläget i jämförelse med vad den var under 1960-talet. Men den uppgiften är också intressantare och viktigare än den har varit tidigare.

Kanske är det fler än jag som i dag erinrar sig tillfällen då riksdagen tidigare har diskuterat enprocentsmålet och då stämningssläget utanför huset har varit ett helt annat än det är i dag, då riksdagen bokstavligen belägrades av entusiastiska och uppfordrande ungdomsgrupper som då såg främst till anslagens storlek. Nu är det ungdomarna som mer än de flesta prövar och granskar vår biståndspolitik från helt andra utgångspunkter. Men naturligtvis är det så att även om våra kunskaper ökat och därmed insikten om att innehåll och inriktning av våra åtgärder har sådan betydelse att betoningen av volymen blivit en annan, kvarstår naturligtvis det förhållandet att behoven är så oändliga och så uppenbara att summan av anslagen alltfört spelar en avgörande roll.

För många är därtill biståndspolitik en samvetssak – en solidaritetsyttring som man inte vill att politikerna skall dagtinga med. Utställda

Fredagen den
31 maj 1974

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

löften skall hållas. Det är så i vida kretsar inom arbetarrörelsen, och det är med vetskapen härom som jag har gått att ta ställning i utrikesutskottet.

Jag vill gärna notera den bestämda utfästelse som finns i propositionen om måluppfyllelsen, där det heter att regeringen avser att i 1975 års statsverksproposition föreslå de anslag som erfordras för att enprocentsmålet, dvs. motsvarigheten till det av FN uppställda s. k. 0,7-procentsmålet, skall uppnås 1975/76. Det var emellertid inte bara uppfattningen i min politiska basorganisation som jag utgick från vid ställningstagandet i utrikesutskottet utan självfallet också de särskilda förhållanden som karakteriserar stora delar av u-landsvärlden just nu och som tidigare här så utförligt och så värtaligt har beskrivits. Jag tänker på sviterna av energikrisen, som drabbat så många länder där, och på naturkatastrofer med utbredd svält och elände i sina spår. Vad den särskilda FN-sessionen utträttat och inriktat sig på har vi tidigare också fått höra flera gånger.

Jag noterar regeringens snabba beslut om en omfördelning av de 90 miljoner kronorna. Det kan visserligen sägas att det skedde inom ramen för det anslag som finns, men det är faktiskt också fråga om nya pengar, eftersom de annars ganska lätt hade kunnat bli stående reserver.

Utrikesutskottets betänkande var formellt adresserat till finansutskottet, som i sak anslutit sig till detsamma i sitt betänkande. Jag vill se båda dessa aktstycken som en uppmaning till regeringen att vidta de åtgärder som blir påfordrade och som ligger i linje med strävandena att snabbt uppnå enprocentsmålet, precis som det står i de båda betänkan-
dena.

Om det tillåts mig, vill jag uttala min glädje över det sätt på vilket statsrådet Sigurdsen har framträtt i dag. Det som hon sade hade kanske bort uppmärksammas mera, då hon knappt och klart gav oss en föreställning om vad FN hade beslutat och hur man hade tänkt sig fortsättningen efter detta beslut. Men ännu viktigare var det som hon avslutade sitt anförande med. Hon sade att hon kunde lova att den svenska regeringen återkommer med ett snabbt ställningstagande när beslut i FN föreligger. Jag tar fasta på det löftet.

Herr KRISTIANSSON (c):

Herr talman! Efter det avsnitt i debatten som behandlat u-hjälpsfrågorna vill jag nu återgå till debatten om de ekonomiska samhällsspörsmålen. Jag vill då inledningsvis notera hur man framför allt från den nya majoriteten, om jag får använda det uttrycket, med djupt engagemang har omvittnat sin ansvarskänsla för landet i en ödesmättad tid. Det har också därifrån riktats anklagelser främst mot centern för bristande ansvarskänsla.

Jag ämnar inte ta upp dessa anklagelser. De är redan tillbakavisade. Jag vill bara notera att herr Palme gick längst. Han sade ungefär så här: Vi var inte rädda för ett nyval. Vi är ganska övertygade om att vi hade vunnit ett sådant. Men, sade herr Palme, vi tänkte på landet -- som han således ville förskona från en socialistisk majoritet. Jag noterar denna öppna generositet och omtanke för bevarande till protokollet.

Den ekonomiska situationen är förvisso inte problemfri. Vi har en i

förhållande till omvärlden hög prisnivå, vi har en stark inflationistisk utveckling i ekonomin och vi har ett mycket högt skattetryck. Kombinationseffekten härav är så att säga självgenererande, så till vida att den i sig själv utlöser nya prisstegringar och nya skattehöjningar, som naturligtvis i sin tur leder till starka kompensationskrav främst på lönemarknaden.

Att omvärlden nu hårt pressar den hemmagjorda inflationen åberopas ofta som det verkligt stora problemet i sammanhanget. Det bör dock understrykas att konjunkturuppgången, som vi så länge väntat på här i landet, väl ändå har övervägande positiva sidor. Det som därtill är intressant att notera i sammanhanget – om än inte precis glädjande – är att oavsett konjunkturen har kostnadsnivån i landet stigit. Vi har haft såväl arbetslöshet som inflation samtidigt, en situation som är rakt omvänd i förhållande till den klassiska på området.

Om politik är att vilja, så har vår urgamla socialdemokratiska regering trots all sin förnyelse saknat endera vilja eller mod – eller bådadera – eller också har den grundligt felbedömt såväl läget som verkan av vidtagna åtgärder.

När jag säger detta utgår jag från att det väl ändå inte varit regeringens avsikt att köra upp skattetrycket så högt, att man nu ständigt måste leta efter nya möjligheter att dölja skatterna, som människorna ändå till sista öret måste betala. Det kan väl heller inte ha varit regeringens avsikt att föra en politik med sådana verkningar att priserna skenar i väg så starkt att man på område efter område måste tillgripa såväl prisstopp som subventioner – ja, på ett betydelsefullt område t. o. m. åtgärder som i realiteten innebär att vi flyttar fram svårigheterna och kanske övervältrar dem på kommande generationer. Jag tänker här på bostadsområdet, där man nu i ännu högre grad än hittills tydligen är beredd att beträda dylika vägar.

Att situationen är besvärlig råder det väl intet tvivel om, och inte förbättrar man den på sikt genom de mycket temporära och kortsiktiga åtgärder som regeringen vidtagit. Om skattetrycket är för högt finns det två vägar att gå för att komma till rätta med problemet. Den ena är att sänka utgifterna i samhället. Den andra är att öka skatteunderlaget. Man kan naturligtvis också tänka sig kombinationen av båda vägarna. Detta betyder fler människor i arbete, en ökad produktion och en billigare produktion. Först under dessa förutsättningar kan en skatteomläggning också bli socialt betingad, dvs. komma de lägsta inkomsttagarna till del. Samma villkor gäller naturligtvis också för en löneutjämning.

Det intressanta att konstatera är att de senaste skatteomläggningarna – några sänkningar har det ju inte varit – inte är betingade av de lägsta inkomsttagarnas situation, utan framsprungna på grund av trycket från grupper som tjänar relativt mycket pengar, grupper som varit starkt fackligt företrädade. Och obestridligen har dessa människor blivit mest tillgodosedda vid den omfördelning som skett genom sänkt statsskatt, höjd kommunalskatt, ökade indirekta skatter och arbetsgivaravgifter. Det skulle verkligen vara intressant med en analys av verkningarna av den övervältringskarusell som varit i gång på skatteområdet under de senaste åren.

En lösning av dessa problem måste – som jag redan antytt – också kopplas till sysselsättning och produktion, då framför allt inom den varuproducerande sektorn. Här möter oss naturligtvis det stora problemet med den svällande offentliga sektorn och den krympande varuproducerande sektorn. Detta är ingen ny utveckling. Den har pågått länge. Men som all annan utveckling kommer den till en balanspunkt där noggranna avväganden måste göras, och förmodligen befinner vi oss i ett sådant skede nu. Det är då skrämmande att från socialdemokraternas sida höra resonemanget om det omöjliga i att expandera inom exempelvis industrisektorn vad gäller sysselsättningen, samtidigt som man talar om 400 000 nya jobb inom den offentliga sektorn. När centern förra året talade om 100 000 nya jobb, betraktades detta som en utopi och vi fick utstå inte så litet hån för det. Utvecklingen sedan dess har ju visat att enbart konjunkturvågen har ökat sysselsättningen till närheten av det målet.

Men helt naturligt lider vi – och kommer också framdeles att lida – av socialdemokraternas sedan länge ådagalagda likgiltighet inför utvecklingen av, eller kanske rättare sagt avvecklingen av, framför allt småföretagsamheten i landet. Så länge den offentliga sektorn kunnat ta emot härifrån friställda människor och vi haft råd att skattefinansiera detta, så har ju denna utveckling obehindrat fått fortsätta. Den totala sysselsättningen för dagen har varit den enda indikatorn på att det varit väl beställt. Den bristande nyetableringen inom denna del av näringslivet har inte varit något observandum.

Det går inte att – som man försökt göra tidigare i debatten – bortse från detta och säga att samhället har varit tvunget att ta hand om från näringslivet friställda människor. Avgörande har ju här varit den näringspolitik som har förts i landet. När man i vissa skeden har gått så långt att man låtit den offentliga sektorn också vara löneledande, så är det kanske inte så konstigt om utvecklingen har blivit sådan som vi fått uppleva den.

Jag vill uttala den förhoppningen att den nyligen tillsatta sysselsättningsutredningen tar mycket allvarligt på detta problem, i varje fall allvarligare än vad arbetsmarknadsministern tycktes göra när han presenterade utredningen.

Sammanfattningsvis vill jag något tillspetsat säga om den nuvarande situationen, att jag tror att vi efter gammalt klassiskt mönster får arbeta oss också ur denna kris. I princip har den moderna tiden ingenting förändrat därvidlag. Det finns här inga bekväma genvägar att vandra.

Låt mig också säga några ord om arbetstidens längd, väl medveten om att också detta är en avvägningsfråga, att det kan vara befogat med variationer med hänsyn till arbetets art, skiftgång etc. Man kan förkorta arbetstiden på olika sätt – genom kortare dagsarbetstid, kortare arbetsvecka, längre semester eller sänkt pensionsålder. Också frågan om sabbatsår har ju aktualiserats. Från centerns sida har vi som nästa förändring på området, som känt är, hårt prioriterat sänkning av pensionsåldern till 65 år, en rätt som länge varit tillerkänd allt större grupper. Centern har ju också pressat denna fråga allt närmare ett avgörande. Det var också i mycket hög grad förhållningen av densamma

som spräckte en kanske annars bred politisk uppgörelse för några dagar sedan.

Jag vill gärna inför denna kammare säga att jag betraktade det närmast som ett hån när massmedia för någon tid sedan först meddelade regeringens omedgörlighet när det gällde att följa upp förslaget om en sänkning av pensionsåldern från den 1 januari 1976 och omedelbart därefter meddelade att arbetsmarknadsministern snarast skulle ta kontakt med arbetstagarorganisationerna för att diskutera 30-timmarsveckan, som han i princip anslöt sig till. Denna diskussion har tydligen, enligt massmedia, ägt rum i dag.

Nu tror jag att vi framöver kommer att förkorta arbetstiden, och jag tror även att vi behöver det. Men jag kan inte underlåta att säga att det gått inte så litet av inflation och förhandsdiskontering i denna fråga. Jag säger detta inte minst mot bakgrund av den debatt som fördes omedelbart före mitt framträdande här. Inte minst med tanke på våra möjligheter att hjälpa u-länderna kan det hända att det finns anledning att göra omprioriteringar i långtidsplanen. Det kan nog därtill på allvar ifrågasättas om det inte blir svårare att förkorta arbetstiden ju större andel människor som sysselsätts i den offentliga sektorn. Den innefattar nämligen i mycket hög grad arbeten som måste utföras kontinuerligt i tid och där rationaliseringsmöjligheterna oftast är små och arbetstidsförkortningen således dyr. Det torde också vara så att stora grupper av människor prioriterar annan behovstillfredsställelse än ökad fritid, därtill hårt tvingade av den ekonomiska verkligheten. Vidare är det väl mycket som talar för att i ett alltmer högradigt servicesamhälle, där arbetet i hemmet flyttas ut och köps tillbaka i form av tjänster eller i konsumtionsfärdiga produkter, där kommer arbetstidsförkortningen inte att gå så fort, eftersom i princip allt arbete – också tidigare hemarbete – skall ske inom vad man kan kalla avtalad arbetstid.

Herr talman! Jag tror det är synnerligen angeläget att såväl vi såsom enskilda politiker som partierna ser sanningen i vitögat och också vågar säga den. Det måste vara långt riktigare än att med framtidsvisioner som ligger långt fram i tiden – slutet av 1980-talet eller kanske senare – dra bort uppmärksamheten från de omedelbara och aktuella problem som vi nu har att brottas med.

Sannolikt behöver det i vissa lägen också presenteras obehagliga saker, sådana som i varje fall i ett inledningsskede ter sig så och som partierna sannolikt inte överbjuder varandra med men som ändå på sikt kan vara riktiga. Från centerns sida har vi länge krävt breda politiska överläggningar, s. k. rundabordskonferenser. I år har ett sådant initiativ tagits av regeringen, men jag vill i likhet med finansutskottets ordförande säga att nog bör sådana initiativ tas tidigare än i riksdagens elfte timme. Det är snarast en utmaning mot såväl utskott som riksdag att hantera detta instrument med en sådan tidspress som i år varit fallet.

Vi har också i år upprepat kravet på en parlamentarisk besparingsutredning, och jag vill avslutningsvis säga att det är ganska anmärkningsvärt att inte regeringspartiet ser den möjlighet som ligger häri när det gäller frågan om att komma till rätta med de latent spänningsfenomen varmed vår ekonomi är starkt laddad. Det rimmar i varje fall illa med de

Nr 98

Fredagen den
31 maj 1974

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

brösttoner om samverkan och ansvar som inte minst i dagens debatt avlevererats av framför allt landets statsministrar.

Herr talman! Jag vill med det sagda instämma i de yrkanden som framställts av herr Åsling.

Herr WACHTMEISTER i Staffanstorp (m):

Herr talman! Under hela efterkrigstiden har det skett en utomordentligt stark expansion inom den offentliga sektorn i de skandinaviska länderna och även i en del andra västeuropeiska småstater. Men när det gäller offentlig konsumtion intar vårt land en viss särställning. Mer än en fjärdedel av alla yrkesverksamma i Sverige har stat eller kommun som arbetsgivare, och under åren 1960–1972 har det blivit nästan en fördubbling av antalet tjänster.

Inom den rent statliga sektorn har vi under dessa år varje dag fått 19 nya tjänster i den statliga förvaltningen, och varje dag är ut och är in har det tillsatts en ny byrådirektörstjänst. Läger man därtill att den kommunala sektorn, särskilt då den landstingskommunala, har expanderat än mer, så förstår man att det finns ett visst fog för påståendet att vi domineras av den offentliga sektorn.

I rättvisans namn skall dock erkännas att personaltätheten när det gäller vårdsektorn och utbildningen knappast nämnvärt låter sig rationaliseras. Det kan också påpekas att människors krav på bättre service inom dessa områden lockat politikerna att under hela 1960-talet sätta i gång en sällan skådad expansion. Under denna tid har de politiker som föreslagit de största och dyraste investeringarna ansetts vara de klokaste och mest progressiva. Det är min övertygelse att när man så småningom kommer att blicka tillbaka på 1970-talet, så kommer de politiker att anses vara de klokaste som i dag har insett att denna kraftiga expansion måste begränsas.

Den offentliga sektorn upptar redan nu mer än 50 procent av bruttonationalprodukten. Mot bakgrunden av detta ter sig regeringens förslag om 400 000 nya jobb inom den offentliga sektorn som oroväckande. Det medför inte bara enorma kostnader utan också en påtaglig risk för ökat förmyndarskap och ökad byråkrati.

Förslagen när det gäller skattesänkning och bostadsreformer kommer tvivelsutan att öka påfrestningarna för kommunerna och öka kraven på kommunala utdebiteringar, om inte kommunerna blir kompenserade för det inkomstbortfall och de minskade intäkter – ökade kostnader alltså – som följer i dessa reformers spår. Jag behöver bara peka på slopandet av garantiavgift för fastighet, slopandet av folkpensionsavgift och sjukförsäkringsavgift samt högre arbetsgivaravgift. Sänkningen av den direkta skatten, som sägs skola betalas med höjda arbetsgivaravgifter, kommer också att medföra minskat utrymme för löneökningar, som i sin tur orsakar att kommunerna inte får ökade skatteintäkter för dessa. Kommunerna kan heller inte som staten underbalansera sin budget. Det måste råda en balans mellan utgifter och intäkter.

Fr. o. m. den 1 januari i år är ersättningen från sjukförsäkringen m. m. icke längre skattefri. Av 52 kronor om dagen, som tidigare har varit skattefritt belopp, blir det 150 skattepliktiga kronor. Det är en

utomordentligt bra reform, som man gärna kan tillstyrka. Den kommer att medföra kraftigt ökade kommunala skatteinkomster. De beräknas till 1,8 miljarder årligen, och det vore naturligtvis utomordentligt skönt för hårt pressade kommuner att få en sådan inkomstförstärkning. Men det är bara en liten hake, och det är den att herr Sträng lägger beslag på den delen av kommunalskatten som rätteligen borde tillkomma primärkommuner och landsting. Jag har förståelse för att herr Sträng gärna vill ha de pengarna för att kompensera sig för de ökade utgifter han får genom den här reformen. Men då borde han också i logikens namn ha förståelse för att kompensera kommunerna för de ökade kostnader och minskade intäkter som följer på reformer, över vilka kommunerna inte har kunnat bestämma någonting.

Mot bakgrund av det sagda förstår man att det på alla nivåer inom den offentliga förvaltningen behöver sparas. Finansutskottets majoritet har tillstyrkt de motioner som krävt en offentlig besparingsutredning. En sådan besparingsutredning skulle också vara en mycket välbehövlig påminnelse för landsting och primärkommuner att även där se om sitt hus.

Herr talman! Jag yrkar bifall till finansutskottets hemställan under punkten 9, som gäller tillsättandet av en parlamentarisk besparingsutredning.

Under detta anförande övertog herr talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr KNUT JOHANSSON i Stockholm (s):

Herr talman! Dagens debatt om den ekonomiska politiken har till stor del grundats på överenskommelsen mellan socialdemokraterna och folkpartiet. Låt mig till den överenskommelsen och till den förda debatten få göra några korta kommentarer utifrån fackliga synpunkter.

Genom överenskommelsen mellan dessa två partier förverkligas flera viktiga förslag från löntagarnas fackliga organisationer. Det är avgjort en vinst att det kan ske samtidigt som en hygglig grund har lagts för en klok ekonomisk politik. Att kraftfullt ta itu med prisstegringarna, att sänka löntagarnas inkomstskatt för att röja vägen för en god avtalsuppörelse i nästa lönerörelse, att genomföra en allmän sänkt och rörlig pensionsålder, att gripa in mot de orimliga övervinsterna inom vissa företag och att garantera arbetare och tjänstemän en rättvisare del av bolagsvinsterna, det stämmer väl överens med löntagarorganisationernas önskemål.

Det är ingen nackdel att även ett borgerligt parti har anslutit sig till huvudpunkterna för en resultatpolitik. Att i första hand bryta den nuvarande inflationstrenden torde vara ett betydande egenvärde, ett betydande egenvärde, en grund att bygga en realistisk inflationsbekämpning på.

Jag betraktar den här uppörelsen som ett uttryck för två partiernas gemensamma vilja att lösa vissa väsentliga frågor men också som uttryck för att ta ansvaret för deras finansiering. Att de båda partierna har enats om en resultatpolitik utesluter givetvis inte åsiktsskillnader i andra frågor.

Det skall heller inte förnekas att det inom socialdemokratin och inom

Fredagen den
31 maj 1974

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

fackföreningsrörelsen finns många mot överenskommelsen avvikande uppfattningar. Men betänkligheterna grundas mindre på överenskommelsens innebörd i vad den avser förutsättningarna för att bryta dödläget i denna kammare än på en eventuell fortsättning av samarbetet efter 1976 års val.

Socialdemokratin och fackföreningsrörelsen har i samvekan redovisat en rad betydande reformkrav, förslag som kräver riksdagens beslut. Men även för kommande avtalsrörelse och uppgörelse direkt mellan arbetsmarknadens parter är riksdagens beslut i viktiga frågor av stor betydelse. Även i det avseendet är den omdiskuterade överenskommelsen av värde.

Majoritetsbeslut i stället för lottning vid dessa för löntagarna så viktiga avgöranden är nu säkrat. Det är detta som varit avgörande för löntagarorganisationernas positiva ställningstagande till tvåpartiuppgörelsen. Det är nämligen resultat som löntagarna helst önskar. Detta faktum tror jag inte på något sätt förändras av den syriiga kritik som både här och tidigare efter överenskommelsens träffande framförts från centern, moderaterna och vänsterpartiet kommunisterna.

Många är naturligtvis intresserade av frågan: Hur blir det efter utgången av denna riksdagsperiod? Man bör först erinra om att överenskommelsen är klart avgränsad till innevarande valperiod. Att nu diskutera hur det blir efter nästa val saknar i nuläget praktiskt värde. Den situation som då kommer att föreligga får diskuteras utifrån 1976 års valresultat.

Ett väsentligt avsnitt i överenskommelsen är frågan om den rörliga pensionsåldern. Det är väl det avsnitt som har tagit den längsta debatttiden här i dag. Löntagarorganisationerna har naturligtvis mycket starka skäl för kravet på erforderlig förhandlingstid för att på ett godtagbart sätt klara inte bara övergångsbestämmelserna utan även andra viktiga frågor om den rörliga pensionsåldern. I överenskommelsen mellan socialdemokraterna och folkpartiet har man haft förståelse för detta. Centern har emellertid klart deklarerat att man inte delar den uppfattningen och av den anledningen inte kunnat biträda förslaget. Centern föredrar konfrontation i stället för resultatpolitik.

Det kan mot den bakgrunden ha sitt intresse att erinra om de deklARATIONER som den nuvarande ordföranden i centerpartiet anförde i samband med partiledarskiftet för tre år sedan. Den nye partiledaren berömde den gamle för hans resultatpolitik, och i "trontalet" vände sig den nyvalde direkt till sin företrädare med följande uppskattande ord: "Koalitionen var på många sätt avgörande för den politiska utvecklingen i stort liksom för centerns del. Vi förstår att den måste ha plågats av att så att säga likviditeten gick ner och irritationen i de egna leden växte. Alla känner det resultat den perioden gav: ökat inflytande på samhällsutvecklingen för centerpolitiken."

Den nyvalde partiordföranden konstaterade vidare att den gamle "aldrig tvekade att medvetet ta påfrestningar i morgon eller i övermorgon" för en förnuftig resultatpolitik. Och den nyvalde avslutade trontalet med ett löfte om att han skulle sätta in all sin "kraft och förmåga" för att föra resultatpolitiken vidare.

Tre år har gått sedan det löftet gavs, och i dag kan vi konstatera att

löftet inte längre har aktualitet. Centern säger sig företräda löntagarnas intressen. I praktiken verkar det förhålla sig tvärtom.

Under den kommande höstriktsdagen kommer en stor och socialt viktig fråga, nämligen en delvis ny bostadspolitik, att behandlas. Flera var för sig betydande bostadssociala avsnitt blir då aktuella.

Bostadsdebatten har klart visat vilka förväntningar som är knutna till en ny bostadspolitik. Låt mig bara erinra om att ökad jämlikhet i boendet och en hög och jämn sysselsättning för de anställda i byggnadsindustrin är frågor, som bör få en realistisk lösning.

Vidare kan nämnas några huvudpunkter, som den nya bostadspolitiken bör innehålla: kostnadsneutralitet mellan olika upplåtelseformer när det gäller bostäder, generella räntesubventioner i kombination med ett reviderat paritetssystem inom ramen för en statlig totalfinansiering för att sänka boendekostnaderna och öka det sociala inslaget i bostadspolitiken.

En sådan politik gynnar både bostadskonsumenter och byggnadsarbetarna. Den leder till billigare bostäder, sysselsättningen i byggbranschen tryggas och arbetskraftsplaneringen underlättas.

Jag är fullt medveten om att partierna har skilda ståndpunkter i bostadspolitiken. Men det är ändå min förhoppning att vi skall slippa lottning och nå enighet om ett socialt bostadspolitiskt program, då vi om några månader har att behandla den frågan.

Med detta, herr talman, ber jag att få instämma i det yrkande som finansutskottets vice ordförande tidigare framställt.

Herr KRISTIANSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara säga några ord till herr Knut Johansson i Stockholm. Jag kan tyvärr inte citera herr Palmes "trontal", men jag har ett minne av att det var fyllt av visioner och således innehöll helt andra tongångar än dem vi hörde i dag. Det var minsann inte fråga om samförstånd, utan det handlade mera om att här lägger vi ensamma vår politik. Herr Johansson kan själv få avgöra skillnaden mellan trontal och politik.

Fru SÖDER (c):

Herr talman! Först några kommentarer till herr Knut Johanssons anförande.

Han sade bl. a. att vi från centerhåll gjort syrliga kommentarer till den uppgörelse som ingåtts mellan socialdemokrater och folkpartister. Om man studerar vad som har sagts från centerhåll skall man finna – det vill jag slå fast – att vi flera gånger förklarat att uppgörelser mellan två eller flera partier är en nödvändighet i en demokrati och att vi respekterar de uppgörelser som träffas. Sedan kan man naturligtvis diskutera innehållet i dem. Centern har med Thorbjörn Fälldin i spetsen under denna vår verkligen medverkat till resultatpolitik.

Den som studerar de dokument som i dag ligger på våra bänkar kan konstatera att vårriksdagen har varit en riksdag med resultatpolitik, och till detta har vi bidragit. Antalet situationer där det socialistiska och det icke-socialistiska blocket stått emot varandra har i vår varit betydligt

Fredagen den
31 maj 1974

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

färre än under tidigare vårriksdagar.

Det är inte så att centern valt konfrontation framför resultatpolitik i de frågor vi i dag behandlar. I uppgörelsen ingick kompromisser vi inte kunde medverka till. Vi hade gått till val på pensionsfrågan i den utformning som redogjorts för tidigare i dag. Vi kunde inte göra avkall på den punkten, och därför blev det den här gången ingen uppgörelse. Jag har inte kritiserat att andra träffat uppgörelse, och vi gör, liksom herr Knut Johansson i Stockholm, den reflexionen att vi skall avvakta vad den uppgörelsen kommer att innebära för framtiden; vi skall inte dra några förhastade slutsatser.

Jag övergår därmed till mitt huvudanförande.

Den hårdaste dom många människor kan tänka sig är att få beskedet att inte längre vara önskvärd på arbetsmarknaden -- att inte längre kunna få ett meningsfullt arbete. Jag tror att många har svårt att sätta sig in i vilken social påfrestning, förutom den ekonomiska, som drabbar dessa människor. Den ekonomiska politiken måste föras med kraft och inriktning på att ge sysselsättning åt alla som vill ha ett jobb. Detta är en mycket viktig grundtes i centerns program.

Sysselsättningsfrågorna får dock inte ensidigt bedömas med utgångspunkt i kortsiktiga ekonomiska resonemang. Naturligtvis är det riktigt att fråga om vi har råd att låta människor gå arbetslösa -- människor som kan och vill göra värdefulla insatser i samhället. Målsättningen att skapa sysselsättning åt alla innehåller emellertid också en mycket vid social aspekt.

Det talas ofta om skiktning i samhället. Segregation är en vanlig term, inte minst i bostadsdebatten. Den kanske allvarligaste skiktningen, eller grupperingen av människor, riskerar vi emellertid att få i arbetslivet om arbetsmarknaden utvecklas så, att den bara passar dem som inte har något handikapp, dem som är friska, dem som har en god utbildning och inte är för gamla. Vi har fortfarande i vårt samhälle kvar grupperingar på arbetsmarknaden där det endast finns män eller endast kvinnor.

Det är mot denna bakgrund viktigt att lägga sociala aspekter på sysselsättningspolitiken. Arbetslivet måste utformas så att det finns plats för alla, inte bara för en del. Även de som inte är till 100 procent arbetsföra gör synnerligen värdefulla insatser i samhället. I detta sammanhang vill jag peka på att vi från centerns sida bl. a. föreslagit att ATP-avgift inte skall tas ut för äldre och handikappade. Därigenom kan deras konkurrenskraft på arbetsmarknaden förbättras.

De förändringar i arbetslivets villkor som riksdagen i vår beslutat om är viktiga insatser på vägen mot en tryggare arbetsmarknad. Det räcker dock inte att bara gå lagstiftningsvägen. Det gäller även att skapa en bred opinion för en öppnare syn på arbetstagarens kvalifikationer. Jag har med glädje noterat att finansministern i den reviderade finansplanen har strukit under frågan om arbetstagares villkor och möjligheter att komma in på arbetsmarknaden även om de inte är hundra procentigt arbetsföra.

Vi har väl alla med glädje noterat att, efter den kraftfulla ekonomiska politik som uppgörelsen mellan regering och mittenpartier tidigare i vår innebar, sysselsättningsutvecklingen har varit positiv. Vi har dock fortfarande en tendens till att de svagare industrialiserade områdena inte

hänger med i sysselsättningsutvecklingen. Högkonjunkturen kan därför komma att innebära en ökad omflyttning av människor som inte önskar detta och en därav betingad ökad social utslagning. Det är därför, som framhålls i centerreservationen, nr 8 A vid finansutskottets betänkande nr 25, nödvändigt att i högre grad söka avlänka industriexpansionen till områden där det finns outnyttjade arbetskraftsresurser samtidigt som man söker uppnå ett allsidigt näringsliv i alla regioner.

Jag vill betona att de regionala aspekterna på arbetsmarknaden hänger nära samman med frågor kring människornas trygghet i sin miljö – kring frågorna om livskvalitet. Människan är en social varelse och har behov av sociala kontakter. Bryter vi dessa kontakter genom en påtvingad omflyttning ställer vi stora krav på den enskilde individen.

Under allmänna motionstiden aktualiserade vi i centerpartiet dessa frågor i en motion, där vi krävde att arbetsmarknadspolitikerna bättre skulle samordnas med de regionala, sysselsättningspolitiska och andra övergripande samhällseliga målsättningarna. Jag vill erinra om att inrikesutskottet behandlade denna motion mycket välvilligt och förutsatte att de regionala aspekterna skulle få ett stort utrymme i sysselsättningsutredningen. När man läser direktiven till utredningen blir man inte lika optimistisk om att centerns förslag kommer att fullföljas. Jag vill dock uttrycka en förhoppning om att riksdagens representanter i utredningen är beredda att medverka till en sådan inriktning av utredningsarbetet som inrikesutskottet så starkt har betonat.

Så några ord om skatten!

Tar man med den i år aktuella skatteomläggningen har det genomförts stora förändringar i skattesystemet tre årsskiften å rad. Att det har behövts förändringar med så korta mellanrum visar med all tydlighet att allt inte är välbeställt med vårt skattesystem. Tyvärr har man inte heller med dessa tre omläggningar kommit så mycket närmare ett bättre skattesystem. Det står tvärtom allt klarare att det kommer att behövas ännu en reform på skatteområdet den 1 januari 1976.

De två senaste omläggningarna har getts direkt anknytning till avtalsrörelserna. Borttagandet av egenavgifterna till folkpensioneringen och till sjukförsäkringen har ingått som viktiga komponenter. Även i övrigt har siktet i hög grad varit inställt på att minska marginals-katten i vanliga inkomstlägen. Centern har också i huvudsak gett sin anslutning till dessa omläggningar.

Men man måste också ha med i bilden att andra reformkrav på skatteområdet därmed har blivit eftersatta. De speciella insatser för låginkomsttagarna som vi efterlyste redan i samband med den mer genomgripande omläggningen av skattesystemet 1970 har inte kommit till stånd. Problemet med den faktiska sambeskattningen för makar som båda arbetar i eget företag har inte heller blivit löst.

När förslaget att lägga om folkpensionsavgiften fördes fram förra året erkände också bl. a. LO-ordföranden Gunnar Nilsson utan omsvep att det inte precis rörde sig om någon reform för låginkomsttagarna. Men det skulle, menade Gunnar Nilsson, rättas till i den påföljande lönerörelsen. Glädjande nog fick också avtalen en klar låginkomstprofil. Men den glädjen har delvis grumlats av att löneglidningen under det här året i så

Fredagen den
31 maj 1974

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

hög grad varit koncentrerad till exportföretag och andra storföretag, dvs. till typiska höglöneområden, och att låginkomstprägel därmed delvis har suddats ut. Risken är påtaglig för att vi skall få en upprepning av detta nästa år, om skattepolitiken inte på ett bättre sätt tar hänsyn till dessa förhållanden.

Herr talman! Det är därför nödvändigt att den skattereform som kan bli aktuell 1976 får en klar låginkomstprofil. Det är viktigt att låglöneproblemen – och inte minst kvinnornas lönesituation – ges en framskjuten plats i avtalsförhandlingarna. Men det är minst lika viktigt att låginkomstproblemen kommer med i skattediskussionen igen. Detta ansvar för solidariteten åligger oss som riksdagsmän.

När skatteutredningens förslag blir genomfört vid årsskiftet innebär det att man är tillbaka vid i stort sett samma fördelning av den direkta statsskatten som man hade efter 1970 års skattereform. Man har alltså under de här åren handlat ungefär som om man hade haft en indexreglering av skattesystemet. Därför har jag kanske litet svårt att förstå finansministerns och andra socialdemokraters indignation över kravet på att få den principen fastslagen i skattelagstiftningen.

Skyddet för småspararna mot inflationsförluster har blivit särskilt aktuellt inför riskerna för fortsatta stora prishöjningar. Det är bra att en uppräknig av sparavdraget nu kommer till stånd. Det bör enligt vår uppfattning kunna klaras utan några särskilda utredningar och sålunda kunna beslutas under hösten. För att åstadkomma större rättvisa mellan inkomstagare i olika inkomstlägen är det emellertid minst lika viktigt att göra om det nuvarande avdraget i deklarationen till ett avdrag på skatten, så som vi har föreslagit i reservationen 6 A. Nuvarande utformning av sparavdraget, vilken majoriteten i utskottet vill konservera, bär minst av allt någon jämlikhetens prägel.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationerna 2 A, 3 A, 6 A och 11 A vid finansutskottets betänkande nr 25.

Herr SÖDERSTRÖM (m):

Herr talman! Det är nästan så att man frestas be om ursäkt för att man går upp i talarstolen vid den här sena tidpunkten, när debatten har pågått 13 timmar. Men orsaken är ju den debattordning som finns med de tre betänkandena från finansutskottet och skatteutskottet.

Tillsammans med herr Burenstam Linder har jag fogat sju reservationer och ett särskilt yttrande vid finansutskottets betänkande. Det är reservationen 2 B som gäller allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken, reservationen 3 B beträffande stabiliseringspolitiska konferenser, reservationen 4 beträffande alternativa konjunkturprognoser, reservationen 6 B beträffande skydd för småspararna mot inflationen, reservationen 7 angående framflyttning av tidpunkten för momsens höjning, reservationen 8 beträffande de regionalpolitiska medlen och reservationen 9 beträffande en parlamentarisk besparingsutredning.

Om jag nu avstår från att föra fram alla de fina argument som finns för de här reservationerna hoppas jag att det kommer mig till godo från kammarens ledamöters sida. Många argument har ju tidigare under debatten framförts av både herr Bohman och herr Burenstam Linder. Jag

nöjer mig därför, herr talman, med att yrka bifall till samtliga dessa reservationer.

Låt mig sedan bara beträffande det särskilda yttrandet, som gäller utbyggnaden av det svenska utvecklingsbiståndets finansiering, framhålla vårt principiella uttalande att det helt beror på den fortsatta ekonomiska utvecklingen i vårt land hur vi skall klara finansieringen. Därför anser vi inte att det just nu behövs någon utfästelse från riksdagens sida på den punkten. Det är detta som vi har velat markera med det yttrandet. Även den punkten har i förbigående nämnts förut i debatten.

Herr JONSSON i Alingsås (fp):

Herr talman! Några synpunkter i anslutning till punkten 13 i finansutskottets betänkande nr 25.

Motionärer från folkpartiet, centerpartiet och moderata samlingspartiet har föreslagit att postverket skulle erhålla rätt att fr. o. m. budgetåret 1973/74 bilda en portoutjämningsfond i avsikt att fördröja en ny portohöjning. Frågan är inte ny. Både postverkets ledning och dess personalorganisationer har visat intresse för en sådan uppläggnig.

I anslutning till 1973 års kompletteringsproposition väcktes två flerpartimotioner i vilka hemställdes att riksdagen skulle medge postverket den rätt man begärt att till nästföljande budgetår balansera den del av verkets överskott för budgetåren 1972/73 och 1973/74 som inte erfordrades för att inleverera normal avkastning på det i postverket investerade statskapitalet.

Vi hävdade att det låg i det allmännas intresse att verkets syfte med överbalanseringarna uppnåddes. Detta syfte var att förskjuta en annars nödvändig portohöjning under andra halvåret 1974 till andra halvåret 1975. För allmänheten och näringslivet var en sådan stabilisering av portonivån angelägen. För postverket och postservicen skulle stabiliseringen ha det goda med sig att poströrelsen efter några års tillbakagång kunde återvinna tillväxttakten från 1950- och 60-talen på 3 å 4 procent per år. Härigenom skulle sådana för samhället inte önskvärda försämringar i postverkets service, som en krympande rörelse kunde befaras leda till, kunna förebyggas.

Finansutskottet uttalade förståelse för postverkets framställning och för de motiv som motionärerna hade anfört men avstyrkte motionen, främst för att riksdagen inte genom bifall skulle föregripa den samlade bedömning av frågan som affärsverkskommitténs och budgetutredningens överväganden skulle ge anledning till.

När riksdagen i höstas beslutade att fusionera Postbanken och Kreditbanken restes invändningar mot att ersättningsfrågorna då ännu var olösta. Betänkligheter framkom även mot att de lönsamma delarna — bl. a. sparrörelsen och de räntebärande postgirokontona — lyftes över i den nya banken medan den ekonomiskt svaga poströrelsen stannade kvar. Dessa betänkligheter kvarstår och har närmast förstärkts beroende på förloppet av förhandlingarna mellan postverket och PK-banken i de olika ersättningsfrågorna. Dessa förhandlingar tycks inte ha lett till ett för postverket acceptabelt resultat. Tvärtom finns det anledning att förmoda att den av postverkets ledning och personalorganisationer befarade

Nr 98

Fredagen den
31 maj 1974

---

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

negativa påverkan på postverkets framtida ekonomi blir realitet, med negativa följder för den postala servicen och för personalens trygghet i anställningen.

Som framgår av Bilaga 4 – riksrevisionsverkets inkomstberäkning till årets kompletteringsproposition B har postverket avgett en förnyad framställning om att få utnyttja överavkastningen under budgetåren 1972/73 och 1973/74 i sådan ordning att nästa allmänna portohöjning skulle kunna uppskjutas till budgetåret 1975/76. Denna postverkets framställning går ut på att en portoutjämningsfond inrättas och att saldot mellan överavkastningen för budgetåret 1972/73 på 110 miljoner kronor och det av staten täckta underskottet för budgetåret 1971/72 på 60,8 miljoner kronor, dvs. ett belopp om 49,2 miljoner kronor, tillföres portoutjämningsfonden över statens driftbudget för 1974/75. Vidare skulle den beräknade överavkastningen under budgetåret 1973/74 tillföras fonden.

Den sympati man kan utläsa i finansministerns skrivning i årets kompletteringsproposition beträffande postverkets strävan att utnyttja överavkastningarna under föregående och innevarande budgetår på ett sätt som gagnar postverksamheten på sikt infrias ju inte alls i det efterföljande förslaget. Den anvisade metoden med extra avskrivning kan inte vara till mera nämnvärd hjälp för postverket i dess vällovliga strävan att bibehålla oförändrade postavgifter under budgetåret 1974/75. Som postverket framhållit i sin framställning är den möjlighet till resultatutjämnning som avskrivningar av anläggningstillgångar i och för sig kan ge helt otillräckliga för postverkets del.

Finansutskottet har uttalat förståelse för de strävanden från postverkets sida, som understöds i motionen och som går ut på att uppskjuta portohöjningar så länge som möjligt genom resultatregleringar mellan budgetåren.

Utskottet har emellertid ställt sig tveksamt till att inrätta en portoutjämningsfond "i nuvarande situation". Som motivering åberopar utskottet att postverket får ett icke oväsentligt stöd genom den extra avskrivning på 22 miljoner kronor under budgetåret 1973/74 som finansministern föreslagit i kompletteringspropositionen.

Då inställer sig emellertid frågan vad utskottet egentligen menar med "ett icke oväsentligt stöd". I verkligheten förhåller det sig så här: En extra avskrivning med 22 miljoner kronor minskar det statskapital postverket disponerar med samma belopp. I konsekvens härmed minskar också avkastningskravet. Det är enkelt att räkna ut med hur mycket. Om vi utgår från nuvarande normalränta, så sänks avkastningskravet med 7 procent av 22 miljoner kronor, dvs. med i runt tal 1,5 miljoner kronor. Det är väl att ta till överord när 1,5 miljoner kronor betraktas som en inte oväsentlig förbättring av ekonomin när det gäller ett affärsverk med en budget på 3 000 miljoner kronor.

Finansministerns förslag innebär således i realiteten endast en förbättring av postverkets ekonomi med ca 1,5 miljoner kronor, och det bör jämföras med den förbättring på ca 70 miljoner kronor som skulle ha blivit följden om postverket nu fått inrätta en portoutjämningsfond i enlighet med sitt förslag – ett förslag som vi funnit starka motiv att

understödjda för att tillgodose samhällets och allmänhetens krav lika väl som postverkets och postpersonalens.

Jag ifrågasätter om utskottet verkligen haft klart för sig att effekten av den extra avskrivningen på 22 miljoner kronor blir så liten. Vissa formuleringar i utskottets betänkande tyder på att man kan ha missförstått innebörden och värdet i departementschefens förslag. Hur det än förhåller sig med den saken är det uppenbart att utskottet genom sin skrivning vill hålla dörren öppen för att tillmötesgå motionskravet i ett annat eller senare sammanhang. Tveksamheten har ju gällt "i nuvarande situation".

Herr Löfgren, som från utskottet kommenterade skrivningen på denna punkt, slog fast nyttan och värdet av en portoutjämningsfond och hävdade att motionen fått ett "visst beaktande". Herr Löfgren förtydligade också finansministerns förslag när det gäller det reella tillskottet till postverket, vilket jag tidigare påtalat. Förstärkningen rör sig alltså kring en summa av 1 eller 2 miljoner kronor.

Min tolkning av finansutskottets betänkande på denna punkt blir då att skrivningen är välvillig. Dörren hålls öppen, men det finns anledning att komma tillbaka.

Som vi sett i tidningarna de senaste dagarna har postverkets centrala företagsnämnd gjort ett uttalande i samband med behandlingen av postverkets driftstat för nästa budgetår. Särskilt med hänsyn till kravet på trygghet i anställningen för personalen uttalar nämnden sin oro inför utvecklingen av verkets ekonomi sådan den ser sig för de närmaste åren. Ett sätt att förbättra ekonomin är just, som nämnden framhåller, att öka möjligheterna till resultatreglering mellan olika budgetår.

Herr talman! Såsom postanställd och motionär är jag självfallet inte nöjd. Finansutskottet borde ha tagit steget fullt ut genom att medverka till inrättande av en portoutjämningsfond, som skulle ha säkrat postverkets möjligheter till bra postal service. Det hade bidragit till en större trygghet i anställningen för de 55 000 anställda och garanterat en sund företagsutveckling.

Herr Löfgrens vädjan i morse till finansministern om berättigad generositet — en vädjan som under dagen stått oemotsagd — hoppas jag inte är förgäves. Herr Strängs besked i PK-bankspropositionen om att fusionen inte negativt får påverka postverkets ekonomi och service torde vara ytterst förpliktande.

Med detta anförande, i vilket herr Torwald (c) instämde, var överläggningen slutad.

Finansutskottets betänkande nr 25

Herr TALMANNEN yttrade: Propositioner ställs först på bifall till eller avslag på reservationen nr 1 av herr Hermansson. Om reservationen bifalles har övriga yrkanden förfallit. Om reservationen avslås företas utskottets hemställan till avgörande punktvis.

Reservationen nr 1 av herr Hermansson

Propositioner gavs på dels bifall till, dels avslag på denna reservation, och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Fredagen den
31 maj 1974

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

Utskottets hemställan

Punkten 1

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservationen nr 2 A av herr Åsling m. fl. samt 3:o) reservationen nr 2 B av herrar Burenstam Linder och Söderström, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då herr Åsling begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan herr Magnusson i Borås begärt votering beträffande kontrapositionen upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående finansutskottets hemställan i betänkandet nr 25 punkten 1 antar reservationen nr 2 A av herr Åsling m. fl. röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen nr 2 B av herrar Burenstam Linder och Söderström.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Magnusson i Borås begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	84
Nej	—	47
Avstår	—	189

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkandet nr 25 punkten 1 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 A av herr Åsling m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Åsling begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	--	176
Nej	—	86
Avstår	--	59

Punkten 2

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservationen nr 3 A av herr Åsling m. fl. samt 3:o) reservationen nr 3 B av herrar Burenstam Linder och Söderström, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då herr

Åsling begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig.

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkandet nr 25 punkten 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 A av herr Åsling m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Åsling begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 190
Nej — 131
Avstår — 1

Punkten 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 4 av herrar Burenstam Linder och Söderström, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Burenstam Linder begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkandet nr 25 punkten 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 4 av herrar Burenstam Linder och Söderström.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Burenstam Linder begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 276
Nej — 46

Punkten 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 5 av herr Ekström m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Ekström begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkandet nr 25 punkten 4 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 5 av herr Ekström m. fl.

Fredagen den
31 maj 1974

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

Vid omröstning genom uppresning förklarades tvekan kunna råda angående resultatet, varför votering med omröstningsapparat verkställdes. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 161

Nej — 161

Då sålunda de avgivna rösterna var lika delade, nedlade herr talmannen i rösturnan en ja-sedel och en nej-sedel, varefter på herr talmannens anmodan herr Larsson i Öskevik (c) ur urnan upptog den ena av dessa båda sedlar, och befanns denna innehålla nej.

Kammaren hade alltså i enlighet med nej-propositionens innehåll bifallit reservationen nr 5 av herr Ekström m. fl.

Punkten 5

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservationen nr 6 A av herr Åsling m. fl. samt 3:o) reservationen nr 6 B av herrar Burenstam Linder och Söderström, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då herr Åsling begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan herr Burenstam Linder begärt votering beträffande kontrapositionen upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående finansutskottets hemställan i betänkandet nr 25 punkten 5 antar reservationen nr 6 A av herr Åsling m. fl. röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen nr 6 B av herrar Burenstam Linder och Söderström.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Burenstam Linder begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 87

Nej — 48

Avstår — 187

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkandet nr 25 punkten 5 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 6 A av herr Åsling m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Åsling begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 178
Nej - 89
Avstår - 55

Nr 98

Fredagen den
31 maj 1974

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

Punkten 6

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 7 av herrar Burenstam Linder och Söderström, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Burenstam Linder begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkandet nr 25 punkten 6 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 7 av herrar Burenstam Linder och Söderström.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Burenstam Linder begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 262
Nej - 46
Avstår - 14

Punkten 7

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservationen nr 8 A av herr Åsling m. fl. samt 3:o) reservationen nr 8 B av herrar Burenstam Linder och Söderström, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då herr Åsling begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan herr Burenstam Linder begärt votering beträffande kontrapositionen upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående finansutskottets hemställan i betänkandet nr 25 punkten 7 antar reservationen nr 8 A av herr Åsling m. fl. röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen nr 8 B av herrar Burenstam Linder och Söderström.

Fredagen den
31 maj 1974

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Burenstam Linder begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 85
Nej — 47
Avstår — 190

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkandet nr 25 punkten 7 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 8 A av herr Åsling m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Åsling begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 182
Nej — 86
Avstår — 53

Punkten 8

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 9

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 9 av herr Ekström m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Ekström begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkandet nr 25 punkten 9 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 9 av herr Ekström m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades tvekan kunna råda angående resultatet, varför votering med omröstningsapparat verkställdes. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 161
Nej — 161

Då sålunda de avgivna rösterna var lika delade, nedlade herr talmannen i rösturnan en ja-sedel och en nej-sedel, varefter på herr talmannens anmodan herr Nyhage (m) ur urnan upptog den ena av dessa båda sedlar, och befanns denna innehålla ja.

Kammaren hade alltså i enlighet med ja-propositionens innehåll bifallit utskottets hemställan.

Punkten 10

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 11

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 10 av herrar Burenstam Linder och Söderström, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Burenstam Linder begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkandet nr 25 punkten 11 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 10 av herrar Burenstam Linder och Söderström.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Burenstam Linder begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 276

Nej - 45

Punkten 12

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservationen nr 11 A av herr Åsling m. fl. samt 3:o) reservationen nr 11 B av herrar Burenstam Linder och Söderström, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då herr Åsling begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan herr Burenstam Linder begärt votering beträffande kontrapositionen upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående finansutskottets hemställan i betänkandet nr 25 punkten 12 antar reservationen nr 11 A av herr Åsling m. fl. röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen nr 11 B av herrar Burenstam Linder och Söderström.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Burenstam Linder

Nr 98

Fredagen den
31 maj 1974

---

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

Nr 98

Fredagen den
31 maj 1974

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 92
Nej — 46
Avstår — 183

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkandet nr 25 punkten 12 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 11 A av herr Åsling m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Åsling begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 177
Nej — 86
Avstår — 58

Punkten 13

Utskottets hemställan bifölls.

Skatteutskottets betänkande nr 40

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservationen nr 1 av herr Josefson m. fl., 3:o) reservationen nr 2 av herrar Magnusson i Borås och Nilsson i Trobro samt 4:o) utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motionen nr 1849 av herr Hermansson m. fl., och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då herr Josefson begärde votering upptogs för bestämmande av kontraposition i huvudvoteringen de återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan herr Nilsson i Trobro begärt votering upptogs för bestämmande av kontraposition i voteringen om kontraposition i huvudvoteringen ånyo propositionerna under 3:o) och 4:o), av vilka den under 3:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Herr Werner i Tyresö begärde emellertid votering, varför följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den som vill att kammaren till kontraposition i den votering, som företas för att bestämma kontraposition i huvudvoteringen angående skatteutskottets betänkande nr 40, antar reservationen nr 2 av herrar Magnusson i Borås och Nilsson i Trobro röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i förstnämnda votering antagit utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motionen nr 1849.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Werner i Tyresö begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 47
Nej — 16
Avstår — 256

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition för voteringen om kontraposition i huvudvoteringen uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 40 antar reservationen nr 1 av herr Josefson m. fl. röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen nr 2 av herrar Magnusson i Borås och Nilsson i Trobro.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Nilsson i Trobro begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 85
Nej — 47
Avstår — 188

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition för huvudvoteringen uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 40 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Josefson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Josefson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 182
Nej — 85
Avstår — 54

Skatteutskottets betänkande nr 41

Utskottets hemställan bifölls.

§ 2 Föredrogs

Finansutskottets betänkanden

Nr 24 i anledning av i propositionen 1974:1 framlagt förslag till stat för riksgäldsfonden för budgetåret 1974/75

Nr 98

Fredagen den
31 maj 1974

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

Nr 98

Fredagen den
31 maj 1974

*Utgifter på total-
budgeten*

Nr 26 i anledning av propositionen 1974:85 angående utgifter på tilläggsstat III till riksstaten för budgetåret 1973/74 i vad avser avskrivning av nya kapitalinvesteringar

Nr 27 i anledning av propositionen 1974:85 angående utgifter på tilläggsstat III till riksstaten för budgetåret 1973/74 i vad avser avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster

Nr 28 i anledning av i propositionerna 1974:1 och 1974:100 gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1974/75 till avskrivning av nya kapitalinvesteringar

Kammaren biföll vad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

§ 3 Föredrogs finansutskottets betänkande nr 29 angående tilläggsstat II och tilläggsstat III till riksstaten för budgetåret 1973/74.

Sedan kammaren bifallit utskottets framställning om att ärendet skulle företas till avgörande efter endast en bordläggning, bifölls vad utskottet i övrigt hemställt i detta betänkande.

§ 4 Statsregleringen

Föredrogs finansutskottets betänkande nr 30 angående statsregleringen för budgetåret 1974/75.

Kammaren biföll utskottets hemställan att ärendet skulle företas till avgörande efter endast en bordläggning.

Punkten 1

Lades till handlingarna.

Punkten 2

Utgifter på totalbudgeten

Herr ASLING (c):

Herr talman! Riksdagen har numera i enlighet med den vid jordbruksutskottets betänkande 1974:29 fogade reservationen 1 beslutat att i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionen 1974:1859 till Stöd till jordbruket i norra Sverige anvisa ett förslagsanslag av 92 000 000 kronor. Detta innebär en ökning av statsutgifterna med 3 000 000 kronor i förhållande till vad finansutskottet räknat med i sitt betänkande nr 30. Med anledning härav får jag under denna punkt hemställa att det i andra stycket på andra raden angivna beloppet om 71 566 822 000 kronor utbytes mot 71 569 822 000 kronor, det på sjätte raden angivna beloppet om 81 616 429 000 kronor utbytes mot 81 619 429 000 kronor samt det på åttonde raden angivna beloppet om 9 624 208 000 kronor utbytes mot 9 627 208 000 kronor.

Överläggningen var härmed slutad.

Vad herr Asling hemställt bifölls, varefter punkten lades till handlingarna.

Punkterna 3–16

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 17

Lades till handlingarna.

Punkten 18

Utgifter på driftbudgeten

Herr ÅSLING (c):

Herr talman! Jag hemställer att det i första stycket på tredje raden angivna beloppet om 72 590 335 000 kronor utbytes mot 72 593 335 000 kronor, det på fjärde raden angivna beloppet om 71 566 822 000 kronor utbytes mot 71 569 822 000 kronor, det på sjätte raden angivna beloppet om 3 302 511 000 kronor utbytes mot 3 305 511 000 kronor samt det i andra stycket på tredje raden angivna beloppet om 2 694 707 000 kronor utbytes mot 2 697 707 000 kronor.

Överläggningen var härmed slutad.

Vad herr Åsling hemställt bifölls, varefter punkten lades till handlingarna.

Punkterna 19 och 20

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 21

Riksstat

Herr ÅSLING (c):

Herr talman! Jag hemställer att kammaren måtte besluta att – sedan riksstat för budgetåret 1974/75 av den lydelse som framgår av utskottets förslag med däri av kammaren beslutade ändringar blivit upprättad – densamma, försedd med talmannens underskrift, överlämnas till Kungl. Maj:t.

Överläggningen var härmed slutad.

Denna hemställan bifölls.

§ 5 Meddelande ang. protokollsjustering

Herr TALMANNEN yttrade:

Jag får meddela att kammarens vid vårsessionens slut återstående ojusterade protokoll framläggs till godkännande fredagen den 14 juni kl. 12.00 och fredagen den 28 juni kl. 12.00.

Nr 98

Fredagen den
31 maj 1974

---

*Utgifter på drift-
budgeten*

Riksstat

Fredagen den
31 maj 1974

*Vårsessionens
avslutning*

Herr TALMANNEN anförde:

Ärade kammarledamöter! Vårsessionens arbete är nu slutfört. Med undantag för den senaste veckan med sammanlagt 62 sammanträdes-timmar har den totala plenitiden under sessionen varit avsevärt mindre än under de senaste åren, vilket framgår av den jämförande statistik som utdelats till kammarens ledamöter. Däremot torde arbetet inom utskotten ha ökat väsentligt.

Av statistiken framgår bl. a. att vid de ca 430 huvudvoteringar med rösträkning som ägt rum har lottning fått ske 18 gånger.

Jag tackar kammarens ärade ledamöter för intresserade insatser i riksdagsarbetet och för visat förtroende. Till vice talmännen ber jag få framföra ett tack för gott samarbete och värdefull hjälp. Jag framför också kammarens tacksamhet till vår sekreterare för hans säkra och skickliga arbete. Likaså vill jag ge uttryck för kammarens tacksamhet till kanslipersonalen, stenografkåren och all övrig personal för deras utomordentliga arbetsinsatser.

Till slut önskar jag kammarens ärade ledamöter en angenäm sommar med de möjligheter till avkoppling och rekreation, som kan behövas inför de nya arbetsuppgifter som väntar då höstriksdagen samlas.

Jag förklarar härmed 1974 års vårsession avslutad.

§ 7 Kammaren åtskildes kl. 0.44.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert